

esse satis prodit, hoc est Gallicæ terrarum ultimæ finibus inclusum, quod observavit et Menardus (De concordia auctore, etc. p. 66) (a).

Jacet sanctum ejus corpus, non quidem in suo sancti Petri de Montibus monasterio, sed in ecclesia

(a) Legitur hic tractus totidem verbis in cl. Florezii edito, pag. 388. Verum plura insuper a'ia Valerium scripsisse, liquet ex ejusdem verbis in *de vana sacuti Sapia* in *Ordine querimoniarum sive Præfatione discriminis*, apud Florezium, pag. 393, n. 3: « Nam libros (inquit) quos *de Lege Domini*, et *de sanctorum Triumphis* pro consolatione peregrinationis meæ, atque correctionis disciplinae vel scientiæ industria ipse conscripseram, mihi prius cum ingenti contumelia (Flavianus pseudo-sacerdos) abstulit. » In *Replicatione sermonum a prima conversione*, pag. 403, n. 45: « Cum in eodem (pergit) necessitudinis loco quemdam Boosum filium enutrirer, et illi pro eruditione præcipuum conscripssem libellum, etc. » B. Novum in *Residuo superiorum querimoniarum*, pag. 413, n. 66: « Librorum vero volumina, tam quæ pro quotidiano officio, quam pro sanctorum festivitatum pro ordine pertinet anniversario, vel etiam di-

versarum sanctarum Scripturarum, quod ad ædificationis profectum atque industriæ documentum proficere animarum, utraque altarum sanctorum juvante Domino plenarium accelebravi [*Rest. acceleravi!* compendium, etc.] Quæ ad ecclesiastica officia, id est ad altaris et chori servitium spectare videntur. Vid. de his Florezius, t. XVI, p. 315. Acrostichidem quamdam inter ejus opera apud nos habemus, cujus summae litteræ sunt: MISEA VALENTIOS: cujus aliquando copiam vulgo faciemus. (Vide infra col. 425) CARDINAL. DE AGUIRRE.

(b) Cl. Florezius, t. XVI, pag. 342, n. 36 et 37, omnino nostrum sinistra aliorum relatione deceptum, et Valerium, sicut ipse vivens e Deo postulaverat, in sancti Petri Montensis cœnobio ad Dominum migrasse, ibique venerandum ejus corpus ad hanc diem religiose coli, asserit.

SANCTI VALERII ABBATIS

OPUSCULA.

(Florez, España Sagrada.)

EPISTOLA DE B. ECHERIA.

Incipit epistola de beatissimæ Echeriæ laude conscripta fratrum Bergidensium monachorum a Valerio collata b.

1. Quæso ut intento corde pensetis, sancti et Deo placitii fratres, quanta sit exercitatio operum diversorum præmia adipiscendi regni cœlorum. Dum fortissimorum virorum sanctorumque attendimus acta, femineæ fragilitatis magis constantissima admiratur virtutis efficacia, sicut beatissimæ Echeriæ cunctorum sæcularium fortior virorum eximia narrat historia. Inque dum olim alimfica fidei catholice crepundia, lucifluæque sacræ religionis immensa claritas hujus occiduae plagæ sera processione tandem refulsisset extremitas, eadem beatissima sanctimonialis Echeria, flamma desiderii gratiæ divinæ succensa, majestatis Domini opitulante virtute, totis nisibus, intrepido corde immuensum totius orbis arripuit iter. Sicque paulisper duce Domino gradiendo pervenit ad sacratissima et desiderabilia loca, nativitatis, passionis et resurrectionis Domini atque innumera bilium sanctorum per diversas provincias vel civitates corpora martyrum orationis gratia ædificationisque periticia. Quanto plus sancto dogmate indepta, tanto amplius inexplicabilis æstuebat in corde ejus sancti desiderii flamma. Cuncta igitur Veteris ac Novi testamenti omni indagazione percurrrens volumina, et quæcumque sanctorum mirabiliorum loca in diversis mundi partibus, provinciis, civitatibus, montibus, cæterisque desertis reperit esse conscripta, sollicita expe-

ditione licet per multa annorum spatia peregrinando proficiscens, tamen cuncta cum Dei juvamine perlustrans, tandem parte Orientis ingressa sanctorum summo cum desiderio Thæxorum visitans monachorum gloriosissima congregationum cœnobio, similiter et sancta anachoretarum ergastula. Unde benedictionibus sanctorum plerumque munita, et dulci alimonia e claritatis referta, ad cunctas Ægypti convertit provincias, et omnes antiquæ peregrinationis Israeliticæ populi summa intentione perquirens habitationes, singularumque provinciarum magnitudines uberrimas, fertiles, atque perspicuas, urbiumque munitiones, et varias pulchritudines per singula describens cunctorum venustissimam laudem.

2. Post hæc sacratissimi montis Domini gratia orationis, desiderio denique inflammata egressionis filiorum Israel ex Ægypto sequens vestigia, ingressa est vastas solitudines, et diversa eremi deserta, quæ ad singula Exodi libri declarat historia. Ubi Israeliticus populus triduo sitiens, ambulans sine aqua, atque ubi illis murmurantibus ex durissima petra eduxit Dominus per Moysen inæstimabilem aquam, et eorum fides permansit ingrata, ibi in corde istius Deum sitientis influit fons aquæ vivæ, salientis in vitam æternam. Et ubi multitudo illa esuriens ex dispensatione divina sanctum de cœlo fonte percipit manna, insuper fastidians Ægypti exsecranda quærsivit alimenta, ibi ista cibo verbi Dei refecta infatigabiliter agens gratias Deo, carpebat iter intrepida. Illi autem crebro vocem Domini audientes, gra-

a Ita et Morales nominat lib. xii, cap. 51. Tamaius vero *Eucheriam* ad diem 25 Febr. Cod. Gohi. Tolet., *Egeriæ*; Carrezedensis, *Echeriæ*, et *Et. er. a.*

b Ex Codicibus Carracedensi, duobus Toletanis et altero Æmilianensi.

c Cod. Tolet., *charitatis*.

tiam ejus die noctuque in columna nubis atque ignis A
 præcedere cernebant, insuper ambigui retro redire
 cogitabant; hæc evangelica voce semel indepta ad
 montem Domini procul dubio ^a gaudens propera-
 bat nulla hæsitacione detenta. Illi quadraginta die-
 rum spatio Moysen cum lege Domini non sustinentes,
 idola sibi pro Deo fabricaverunt sculptile: hæc au-
 tem adventum Domini post finem sæculi expectans
 velut præsentem attendens, ad montem sanctum Sina
 unde eum speramus in nubibus cæli suo tempore
 advenire, feminea fragilitate oblita, hujus ^b montis
 ardua proceritate cujus cacumen usque ad nubium
 altitudinem contiguum eminet, infatigabili gressu
 dextera divina sublevata, pervolat. Sic ope divinæ
 pietatis evehente, ad ejus saxei montis sanctam per-
 venit summitatem, ubi ipsa divina majestas omni-
 potens Deus, dum beato Moysi sanctam præberet
 legem, dignatus est habitare. Ubi cum omni exulta-
 tionis læticia, inter crebra orationum præconia salu-
 tares Deo obtulit hostias, et infinitas gloriosæ ma-
 jestati ejus referens gratias, ad visenda ulteriora
 processit. Denique super quod universi pene orbis
 terrarum lustravit cœntia, etiam et aliorum simili-
 ter curavit ingentissimorum conscendere cacumina
 montium, id est, præcelsum montem Nabau, sæpe
 dicti Sine similem, de cujus summitatis vertice beatus
 Moyses terram repromissionis est intuitus, [et in
 eodem loco decidens dicitur ab angelis fuisse sepul-
 tus ^c]. Alium supereminens Faram valde procerum,
 in cujus summitate erectis brachiis oravit
 Moyses, pugnante populo, donec victoria fieret. Nec-
 non et immanissimi montis Thabor superciliū, ubi
 Dominus cum Moysse et Elias discipulis glorificatus
 apparuit. Atque alium ejusdem comparem, valde ing-
 gentem, qui vocatur Hermon, in quo se Dominus cum
 discipulis [suis reficere consuevit; aliumque valde
 excelsum, in quo Dominus discipulos ^d] beatitudines
 docuit, qui eremus appellatur. Et alium similiter al-
 tum ninis, qui dicitur mons Eliæ, in quo habitavit
 Elias propheta, et centum prophetæ absconsi sunt.
 Item horum similem super Jericho imminentem, si-
 militer a Domino consecratum. Quos cunctos pari
^e prædestinatione conscendens, et quia per singula
 eadem loca singula sanctarum ecclesiarum con-
 structa sunt altaria, ubique cum gaudii exultatione
 et gratiarum actione, omnipotenti Deo obtulit vota.
 Igitur palam datur intelligi, quia dum altitudinem
 regni cœlorum, consortiumque sanctarum virginum
 in paradiso deliciarum, et præmia gratiarum, ardenti
 animo, et totis visceribus, summoque desiderio im-
 petrare cursavit, tot montium infatigabiliter inces-
 sabilibus, saltim illata verticibus, opitulante Domino,

tam ingentis fastigii penuriam ferventi animo leviter
 tulit. Quis pensare poterit quantus in corde ejus ri-
 guerit futuri judicii timor, quantus dilectionis summæ
 charitatis fluctuaverit timor, quantumque exarserit
 spei divinæ ac fidei ferventissimus ardor, quam to-
 tius mundi iter non quassavit, Maria procellosa ac
 flumina ingentia non conclusit ^f, montium inmani-
 tas, diraque asperitas non imminuit, gentium impia-
 rum truculentissima atrocitas non perterrituit, nisi
 omnem desiderii sui devotionem, juvante Domino,
 usque in finem irrevocabili audacia procul dubio
 perpetravit?

3. Ideo, fratres dilectissimi, cur non erubescimus
 qui viribus corporis et integritate salutis consistimus,
 mulierem patriarchæ Abrahamæ sanctum com-
 plesse exemplum, quæ femineum fragilem sexum
 propter vitæ æternæ præmium sempiternum in forti-
 tudine produxit ut ferrum. Quoniam dum in penuriis
 constrictorum calcat hunc mundum, in requiem et
 gloriam exultationum adeptæ est paradysum. Quæ
 extremo occidui maris Oceani littore exorta ^g, Orienti
 facta est cognita. Dum animæ suæ quæreret reme-
 dium, multarum animarum sequendi Deum mirabile
 præbuit documentum. Hic requiem noluit habere, ut
 ad sempiternam ^h requiem fiducialiter cum palma
 victoriæ perveniret. Hic terrenum corpus terreno
ⁱ honore maceravit, ut cœlesti Domino cœlicolam ani-
 mam innocuam præpararet. Hic se exercuit ultronea
 libertate peregrinam, ut in choro sanctarum virginum
 cum gloriosa cœli regina, Domini genitrice Mariæ,
 a thera hæreditaret regna. Interdum, dilectissimi,
 qui ultro nos vocimus in religionis habitu fideliter
 Domino deservire, ac si non prævaleremus hujus inef-
 fabilis exempli tantæ femine meritis æquarando
 gratiam Domini promereri, tamen quia multæ sunt
 vitæ meritorum quæ ad unam patriam pergunt reg i
 cœlorum, in quantum opitulante Domino virtus sub-
 stiterit, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, crebris-
 que orationibus, atque diverso regulari officiositatis
 exercitio, sic nos debemus die nocteque infatigabili-
 ter præparare, ab omnibusque illicitis voluptatibus,
 et mundanis illecebris, atque diversis flagitiis, absti-
 nere: ne forte dum sub negligentia hoc exiguum
 temporis spatium expendimus, tunc quando illa cum
 sanctis virginibus illic, ubi in hac vita pedibus pere-
 grinavit, venienti Domino clarificæ sanctitatis oleo
 flagrante lampade, cum cæteris sanctis in melio aere
 cum omni gaudio occurrerit, nos [quippe] quod absit,
 januis clausis fuscatis lampadibus foras exclusi
 atque nequiter abjecti remaneamus, et frustra in-
 troitum vitæ poscimus, qui adventum Domini cum
 desidioso torpore sequitur expectamus. Reminisca-

^a Gaudiens scriptum in Cod. Carraced.

^b Carracedensis Codex, montis quo usque, etc.

^c Desunt in utroque Toletano.

^d Ita Toletani. Desunt in Carracedensi.

^e F., pedestratione, pro peregrinatione pedestri.

^f Sciendum est pluralia neutri generis nomina
 verbis singularis numeri, Græcorum more, a scripto-
 ribus nostris (seu transcriptioribus) sub jugo Sara-

cenorum copulari.

^g Discere hinc potes indigenam fuisse Echeriam
 hujus de qua loquitur provincie; hanc enim Occi-
 dus alluit Oceanus; et Valerius ipse hujus Occidui
 plagæ (in qua ipse degebat) extremitatem nominat,
 cum de Echeriæ agit in Orientem profectio.

^h Tolet., Gloriam.

ⁱ Leg. onere.

mur Domini nostri verba dicentis : *Ambulate dum lucem habetis, ne tenebrae vos comprehendant. Et: Qui pariteraverit usque in finem hic salvus erit.* Quia

EPITAMERON ^a CONSUMATIONIS LIBRI HUIUS.

Pro ædificatione morum atque correctione animarum	M
Adjuvante clementissima pietatis opitulatione omnipotentis Domini	I
Quis, beatissime Pater, obediens confusus suscipiens præcepti	S
Religiosæ vitæ ignaris fratribus pandere desiderans tramit	E
In quantum mea valuit extremitas crebra percurrens volumina confidente	R
Tunc præsentis libri dogmatum Patrum consumarem instinct	V
Optatur hinc jubar doctrinæ coruscans præmicante luce præclar	A
Zam sicut imminente die tenebras noctis effugat oriens so	L
Præcedens igitur hæc lux in tenebroso ignorantie corde simile seminat	
	[claritat
Cum velut ubertim dulcis fluctuans ^b latex in arente terra diffunditu	E
Et multipliciter centuplicatur fructus telluris agr	I
Contenditur ergo animarum segetem ex hujus gurgitis rigari fluct	U
Uberrimas affluentes et indeficientes paradisi perspicuas secundare ^c	
	[delicia S

DE VANA SÆCULI SAPIENTIA.

4. Quæso ut non phalera ornamentorum, neque pompam excelsorum inquiras ^d verborum, neque impiorum attendas per singulorum discedentium temporum ordinem rerum, dum stupenda iniquorum hujus sæculi dementia, quod stulti æstimant esse prudentiam, tuam, ammirice ^e Pater, confusus simplici sermone alloqui cupio beatitudinem.

5. Cum autem in exordio mundi, post ruinam angelicæ prævaricationis, præparasset Deus inferni claustra cum immensis atque infinitis atrocissimis poenarum suppliciis diabolo et angelis ejus; et inenarrabilem pulebritudinis amoenitatem paradisi cum ineffabilibus atque immensis deliciis præparasset primo homini cum filiis suis: crudeli stimulatus zelo atrocitatis ævissimus inimicus, flamma invidiæ magis magisque succensus, ne illa pars quæ per superbiam fuerat angelorum de hominibus reparetur, ita præstigio prævaricationis suæ invidens obligavit genus humanum, ut obliviscens dereliqueret Deum creatorem suum; et adorans excoleret diabolum in sculptilibus vanis et inanibus simulacris.

6. Videns igitur omnipotens Deus ignorantiam cæcitatæ atque stultitiæ prævaricationis humanæ, misit unigenitum Filium suum in hunc mundum; qui dum tanquam sol oriens præ fulgore claritatis suæ universas mundi effugavit tenebras, ita Salvator noster primo incarnationis suæ adventu sumptam humanæ naturæ ex Virgine inducens carnem, periturum, ignorantieque caligine tenebrosam, sua præmicante claritate illuminavit mundum, eumque velut parvulum nutrix gremio gestans, pedagogia alimonie enutrens, doctis Patrum exemplis fovendo mirabiliorumque prodigiis mulcens virtutum, de fluctu aris naufragio ereptum, ad ceptum perduxit fidei portum; sacra vero Evangeliorum documenta quæ ore protulit, cuncta opere complevit; suam vero

B Ecclesiam passione redemit, pretio sanguinis comparavit, [crucis trophæo munivit ^f], morte sua mortis interitum perfecit, atque resurrectione sua fiduciam humanæ resurrectionis et spem vitæ æternæ patefecit; inde venturum se ad iudicium terribile evangelica voce prædixit.

7. Ante Ascensionem vero suam cœtum apostolorum sanctorum discipulorum suorum, quos attentius docuit et perfectius erudit, ad residuas mundi ignorantie tenebras misit; qui Magistri et Domini sui sequentes exemplum, dividentes sibi cunctis ævi ^g partibus, egressi Spiritu sancto repleti, per atram sæculi cæcitatem, velut lampades accensæ, universum mundum illuminantes, lustraverunt orbem terrarum; verbum Dei prædicantes docuerunt omnes gentes, baptizantes eos in nomine beatissimæ Trinitatis. Qui Ecclesiam catholicam multiplicantes in ordine honoris sui, sanctos constituentes pontifices, cum martyrii palma, triumphique victoria, Domini ac Magistri sui sequentes vestigia, atque cum eodem in regno cœlesti æterna nunc exsultant in gloria.

8. Quorum immensa martyrum agmina sequentes exempla, a sene usque ad infantem, pueruli, juvenes et adolescentes, virgines et viduæ, cæteræque feminæ ^h virorum copula nubentes; cunctas mundi divitias respuentes, omnemque carnalem parentelam atque hæreditatem terrenam quasi stercora despicientes, non solum ex plebeio cœtu vulgari conversatione degentes, sed et pontifices, reges, duces, atque diversi sæculi potentes. Inter quos quantum D nostra nosse potuit ineptia, pauca de plurimis distinguemus nomina. Id est, de pontificalis sacerdotii culmine immensus est numerus. De regali vero fastigio, meminimus Cæsarem nomine Crispum; regem Gothorum Ermenegildum; regemque Barbarorum Auciæ, Ypolitum ducem, Georgium comitem, et reginam nomine Alexandriam. Qui cum diversis su-

^a Tol. post *Epitameron* addit, *id est, consumationis*. In Carracedensi Codice hæc non exstat acrostica inscriptio.

^b *Emil.*, *latrix*; Tol., *latir*, scilicet *i pro e (lites)*, ut frequenter (sicut *e pro i*) in Codicibus Gothicis.

^c *Emil.*, *redundat delicias*.

^d *Ms. verba*.

^e Id est, abbas Donadeus.

^f Desunt in Tol. Goth. et in *Emil.*

^g *Emil.*, *ignorantia*; Carraced., *ignorantias*.

^h Carraced. et Tolet., *pauperibus*.

ⁱ Lego: *virorum copulam nescentes*; statim enim subdit: *Propterea conjugia... despexerunt*.

pra praefati, deserentes thesauros et praedia, atque A cunctam immensam opulentiam, caeteraque phalera, ac voluptuosam saeculi pompam, persecutionis atrocitate ac iter irruente, ultro se persecutoribus atque carnificibus offerentes, tradiderunt violentis corpora sua tormentis, ignibus, feris, equuleis, unguis, carceribus, catenis, lapidibus, flagellis, et gladiis, caeterisque poenarum generibus. Quoniam propterea hic suis non miseri sunt membris, sed hoc mortale atque corruptibile corpus in interitu tradiderunt, ut illud perpetuum immortalaeque angelicae claritatis compar corpus a Domino reciperent, in gloria sempiterna perenniter permaneri; proinde exsultantes tradiderunt animas suas in morte, ut cum triumpho victoriae, et palma virtutis, ad regnum ascendentes caeleste, a Domino coronas immarcescibiles atque splendidae claritatis stolas vitae aeternae perciperent. Propterea putredine divitiarum periturosque thesauros despexerunt in hoc mundo, ut immensum et infinitum thesaurum possiderent in regno caelorum. Propterea conjugia, et carnalem parentelam, atque transitoriam haereditatem terrenam exsecrantes despexerunt tanquam stereora, ut in illa inenarrabili vitae perpetuae gloria infinita consortium perciperent angelorum, cum quibus regnantes exsultabunt in saecula saeculorum. Amen.

9. Post eorum vero triumphum victoriam, monachorum et puellarum sancta constructa sunt coenobia: in quibus utroque sexu genere nobiles, et divitiarum facultatibus locupletes, despicientes saeculi lascivientis delectamenta, atque ^a illecebrantem mundanae deliciae opulentiam quasi nihilum reputantes, quod mundi est mundo derelinquentes, nihil sibi proprium vindicantes, suis propriis famulis ac diversis vilibus ^b compares effecti personis, sub leni Redemptoris jugo cervicem cordis edomantes, seminudi, expeditique fidei ardore succensi, alacri nisu ferventes, se Domini servitio manciparunt.

10. Alii similiter saecularem conversationem deserentes, sicut fecerunt Orientales Thebaei Patres, ad deserta vastasque solitudines confugientes, parvi que et angusti tuguriis inhaerentes atque per antra et diversis terrae cavernis permanentes, hirsutis pellibus induentes, in solo pane et aqua viventes. Alii autem ita saeculi vanitatem derelinquentes, ad eremi deserta confugerunt, ut omnem occurrionem ^d atque subministrationem humanam omnino refellerent; et in illa habitacula aut sedes proprias habentes, nisi per diversas solitudines inter bestias atque diversa ferarum genera singillatim solitarique divagantes, ubi unumquemque eorum nox occupasset manebant, herbis herbarumque radicibus vescentes usque ad finem vitae praesentis in ipsa necessitudinis penuria durantes permanserunt. Hic illi, qui supra praefati, in omni abstinentia degentes, vigiliis, jejuniis et orationibus sine intermissione at-

^a Aemil., *ilicebram*.

^b Ita Aemil.; alii, *comparantes*.

^c Ita Aemil.; alii, *per illa (in) deficiente hic et in sequentibus) voragine... eructabat flamma*.

que diversae artis operibus vacantes, cunctisque religionis exercitiis et psalmodiae officii jugiter studentes, humiliantesque se usque ad mortem, viam angustam arripientes, arctam martyrii tenuerunt vitam, sicut scriptum est, quia duo sunt martyrii genera, unum in occulto, alterum quoque in publico. Martyrii meritum in occulto est, cum virtus ad passionem prompta flagrat in animo. Quique occulti hostis insidias tolerantes, suosque in hoc mundo adversarios diligentes, cunctis carnalibus desideriis resistentes, omnesque lascivientis saeculi illecebras respuentes, atque in rigore abstinentiae degentes, et cuncta exercitii spiritualis studia exercentes, per hoc quod se omnipotenti Domino in corde mactaverunt, etiam pacis tempore martyres ^B fuerunt, et similes cum primis martyribus victoriae palmas atque immarcescibiles coronas acceperunt; qui usque ad finem hujus vitae in occulta martyrii contritione perseveraverunt. Hoc autem interdum mirum est, quod illis temporibus homines initio catholicae fidei imminente, necdum perfecte documentis veritatis instructi, sed tantum credulitate exortum indepti, ardore fidei ferventes perfecte martyrii trophaeo, diversoque confessionis bravio agonizantes, et feliciter triumphantes, victores regna caelestia penetraverunt.

11. Nostris vero temporibus homines Veteris et Novi Testamenti peritiam diligenter imbuti, et quotidie Dominum evangelica voce audiunt clamantem et dicentem: *Venite ad me, omnes qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris*. Denique regnum caelorum, et paradisum deliciarum, consortium angelorum, vitam aeternam, et retributionem justorum non ignorant; adventum autem Domini, et iudicium ejus procul dubio noverunt esse venturum; infernum enim pessimum, tartarum tenebrosum, ignem aeternum, vermem immortalem, tormenta non finiendam, ululatum, gemitum, et stridorem dentium. Et ne forte inferni non crederentur atrocissima esse incendia, sacra teste fateor Scriptura, quia praeter ceteris locis in Siciliae terrae insula ^c per illam horrendam et pessimam Vulcani ollam horribilis vorago de profundo abyssi ^D super illam terram sevisissimam eructat flammam, ut qui inferni incendia non credunt audita, saltim pertimescant vel visa ^d.

12. Crebro audivimus Evangelium dicentem quod hii qui ad dexteram metuendae majestatis Domini judicantis, et ^e ad ejus terribile tribunal constituendi sunt justi in angelica transformati specie, quorum vultus fulgebit sicut oriens sol radiat in virtute sua, atque niveo vibranti candore induti stolis in conspectu Domini praemicantes, in gloria lucidius candoris astantes, audient illam suavem Domini vocem,

^d In Toletano Gothico adest hic titulus: *De iudicio et dextris, qui in aliis desideratur*.

^e Ex Aemil. Alii, *de ejus terribili tribunali*.

dicentis : *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis præparatum est a constitutione mundi, et cætera.* Illi autem qui ad sinistram consistent, audient illam terribilem ac truculentam Domini vocem, dicentis : *Recedite a me, maledicti, et ite in ignem æternum, qui præparatus est diabolo et angelis ejus.* Tunc præmagnitudine judicantis excindetur vallis illa lacrymarum, quæ dicitur Josaphat, et apparebit vorax ille pessimos lacus igne, pice, bitumine et sulphure iater undas flammarumque procellas ebulliens fervoribus glomeratis, inquietis et immortalibus vermicibus plenus, ad poenarum interitum præparatus, ubi nulla misericordia, nec tenuis refrigerii aura reperitur. In quo una cum diabolo et angelis ejus præcipitabuntur omnes impij, et iniqui, seu peccatores, atque injusti. Tunc jussu Domini desuper recludetur terra, et remanebunt infelices in illis exterioribus tenebris, et diversis atque iniquis tormentorum suppliciis infinitis. Et sic ardebunt usque in sempiternum, ut quærant atque desiderent finem mortis, et invenire non possint. Quia mors erit sine morte, et defectus indeficiens, et finis infinitus. Post hæc autem erit cælum novum, et terra nova, præfulgens splendidiore septies argento; et lux splendidius atque immensi candoris radians claritate perpetua, absque aliquo noctivago fuscante lubrico permanebit in æternum.

13. Tunc illa inestimabilis sancta patebit cælestis civitas Jerusalem, gloriosa ex auro purissimo, immensæ magnitudinis murorum munitione constructa, omnique lapide pretioso perspicua pulchritudine exornata. Per quadras autem quatuor partes terribili firmata claustris, et per singulas duodeno numero portas ex singulis constructis corusco fulgore præmicantibus margaritis, cum summa lætitia exsultationis cuncti ingredientur Jerusalem Dei omnipotentis, atque purissimis et innocuis gressibus auro purissimo vibrantibus gradientur plateis. Sicque eximia venustate glorificati adorabunt Dominum creatorem suum in sua excellentissimæ majestatis inenarrabili claritate luteso gloriæ præfulgentem. Sic denique singuli virtutum suarum compares meritorum egregijs continue conglomerati choris, singularum illic collocabuntur gremiis siderearum mansionum, atque inter inenarrabiles illas nemorum et herbarum perspicuo virore et venustissima fecunditate perpetuo flore vernantes, ambroseique aromatis nectareo odore flagrantés, et exuberantes diversas paradisi deliciarum amœnitates, cunctaque immensa illa regni cælestis præfulgurante gloria, quod humana non potest æstimare fragilitas. In quibus omnes in prima juventutis vernante ætate, atque in angelicæ claritatis transformati specie præmicantes, exsultabunt in sempiternæ vitæ perenni proceritate laudantes Dominum creatorem omnium, cum quo sine fine

^a Emil., *formata.*

^b Carraced., *et regijs.*

^c Ita Emil. Alii : *quantum est.* Duo Codices, *infirma*; alter Tolet., *infirmi.*

^d Ita Emil. Alii, *hic.*

^e Illic desinit Codex monasterii sancti Emiliani.

regnabunt per infinita sæcula sæculorum. Amen.

14. Quæso igitur ut unusquisque qui sanum sapit, attendat quanta sit stultitia in eo qui se gloriatur sæculi habere sapientiam, aut quanta est infirma mendicitas per inexplebilem voraginis cupiditatem hujus mundi perituras aggregare divitias, cum omnes incunctanter noverint in regno cælorum immensi thesauri præmium justis esse repositum, et æternum poenarum interitum in profundum Inferni injustis esse præparatum. Atque cum unicuique hominum data sit proprii arbitrii libertas super terram, ut de his duabus partibus sursum ac deorsum, quam quisque elegerit possideat, similiter et dux viæ constitutæ sint nobis, id est, arcta et angusta, quæ ducit ad regna cælorum, et lata et spatiosa, quæ ducit ad infanda supplicia Inferorum, ut quam quisque incederit, ambulet in ea. Iter angustum est, ut se homo in humiliationem corporis, et contritionem cordis in omni abstinentiæ rigore coarctans, omnia quæ mala sunt respuat; et quæcunque sunt bona et Deo placita instanter peragat. Atque quodcunque in se non vult fieri, ne cuiquam faciat, sed quod in se desiderat evenire, hoc in alio sine dolo desideret. Lata vero et spatiosa via est voluptuosa et execrabilis carnis corruptio, atque lascivia, temeratrixque probrosa flagitiorum, criminum, facinorum, vel cunctorum peccatorum mortis obnoxia. Videamus nunc denique, atque diligentius cordo pensemus, qualis est ista quæ a stultis sæpe laudatur mundi sapientia, ut viam vitæ æternæ voluntarie relinquunt, et viam mortis perpetuæ gratanter incedant. Aut qualis est illa dementia quæ in sæculo æstimatur esse prudentia, ut cognoscant electos Dei veram sapientiam veraciter possidentes universa mundi delectamenta tanquam stercorea respuentes, viam angustam arripientes, prævii Pastoris altissimi esse sequipedas, cum quo nunc exsultant in regno cælorum, et cum ipso regnabunt in sæcula sæculorum. Amen.

15. Hi autem antiqui hostis versutissimam indepti peritiam, per insatiabilem et execrandam sæculi cupiditatem, quæ est radix omnium malorum, per cunctaque illecebrosa sævi criminis atque immunditiæ facinora, ampla et spatiosa gradientes via, diabolica sequentes vestigia, alacres properant ad sempiterna incendia, ad diversaque diabolo et Angelis ejus præparata crudelissima Inferorum genera tormentorum, cum quibus atrociter cruciabantur per æterna sæcula sæculorum. Quæso ne quis hæc quasi cum editione attendit nova, apocryphorum æstimet deliramenta, quia de ingenti sanctarum Scripturarum flumine hæc exigua fideliter derivantur fluentia.

16. Si infirmitas nobis molesta fuerit, non contristemur, si tanquam infirmitate et molestia corporis non possimus stare ad orandum et psallendum ad

et apographum Toletanum D. Joan. Bapt. Perez. Sequentia forte alterius sunt operis fragmentum; idque ipsa indicat materia, quæ non bene cum præcedenti colligatur. Toletanus autem Gothicus Codex post *fluenta*, addit : *Item dixit : Si infirmitas, etc., ut in Carracedensi.*

vocem. Hæc autem omnia nobis proficiunt ad destruenda corporis desideria. Quoniam jejunia et labores propter turpes delectationes nobis constituta sunt. Si enim ægritudo ista redundet et ^a superflua: de his observandis ratio sit. Sicut enim magno et forti medicamine ægritudo, ita ægritudine corporis vita reciduntur. Et hæc est magna virtus, quando infirmitatibus tolerantia fuerit, et gratiarum actione nitatur ad Dominum. Si amittimus oculos, non feramus graviter; exteriorem ministerium amisimus quidem, sed interioribus oculis gloriam Domini speculamur. Surdi facti sumus, non cogitemus quia amisimus auditum vanum. Manus nostræ ex aliqua passione debilitatæ sunt, sed interiores paratas habemus adversus inimici tentationes. Infirmitas totum corpus nostrum tenet, sed interiori homini nostro sanitas crescit. ^b Deo gratias semper.

DICTA BEATI VALERII AD BEATUM

DONADEUM SCRIPTA.

[De Maximo monacho, qui Valerio visionem propriam retulit de paradisi amœnitate, et de lamentis baratri.]

17. Et ut de his duabus retributionibus sæpeditis manifestius pateat, ^c quod modo nostris temporibus per divinam comperi dispositionem, tuæ proculo sanctitudinî intinere. Dum olim adhuc adolescentulus a terra natiuitatis meæ flamma desiderii sacræ religionis accensus ad ^d eadem quietis loca festinans fuissem egressus, contigit ut in quadam magnæ dispositionis ecclesia, in qua erat plerumque congregatio fratrum, aliquanto tempore ^e commorassem. Inter quos erat quidam frater nomine *Maximus*, librorum scriptor, psalmodiæ meditator, valde prædens, et in omni sua actione compositus, in cuius præ cæteris eram charitatis amore connexus. Provenit ut eodem tempore, gravi invalescente ægritudine, corporali molestia percussus moreretur, et post multa horarum spatia iterum reverteretur in corpore. Sic denique pristinam recipiens salutem, mihi per ordinem referebat: Statim ut egressus sum e corpore, susceptus sum ab angelo lucis, cujus pulchritudinis comparisonem non valeo enarrare, et perductus sum in amœnissimum locum, cujus venustissimi decoris speciem nulla hujus mundi pars, nec verno tempore potest habere similem, nec ulla cogitatio ejus comparisonem potest adhibere. Nam præclara lux ^f inenarrabili splendidi candoris ibidem præfulgurabat claritate. Præcedens etiam ipso, et ego subsequens per ejusdem paradisi delicias, diversarum namque ^g herbarum totus ille jucundis-

^a Aliquid forte deest, aut *superflua* legendum.

^b Ita explicit Tol. Goth. Hæc tria vero verba, *Deo gratias semper*, in cæteris desiderantur Codicibus.

^c Ita Tol. Alii, *quomodo*.

^d *Æmil.*, *ejusdem*.

^e *Carraced.*, *commorarem*.

^f Ita *Æmil.*; *Carraced.*, *inenarrabilem... claritatem*.

^g *Carraced.* et *Æmil.*, *herbarum.*, Tol. recentior, *arborum*.

^h *Æmil.* addit. *erat*.

ⁱ Tol., *perspicuo sargium*; *Carrac.*, *perspugo sar-*

simus pagus varia inmarcescibilium florum specie ^b erat picturatus; rosarum rutilante rubore, liliorum præmicante candore, purpureo, croceo, diversoque indiscreto colore, cuncta præfulgebant corusco radiante decore. Stupens cernebam hinc indeque perspicuos ⁱ argium multiplices per totum dispositos nemorum saltus venustissimæ admirationis i vigore secundos; vernansque micabat universarum ineffabilis ^k pulchritudo eximii præmicantibus ^l rutilabat ligustris, atque egregia redolens mulcebat timiama suavitatis, nectareoque flumine aromatizans fragrabat ambroseus odor. Dum hæc cuncta cæteraque inenarrabilia, quæ nec os meum sufficit ad loquendum, nec cor meum cogitationibus queat comprehendere, insolito stupore mirarem, pervenimus in medium ejusdem siderei paradisi, ubi miram pulchritudinis almiilicus decurrebat rivus. In quo venustissimi candoris aqua super argentea rlucebat arena. Et sic ait ad me angelus: Gusta de hac aqua. Erat enim egregii et inenarrabilis saporis, et velut balsamum fragrans. Iterum dixit: Habet terra tua talem aquam? Et ego respondi: Terra illa nihil in se bonum habet. Et deducens me per illa amœnissima loca, pervenimus ad extremum. Itaque dixit mihi: Placet tibi locus iste? aut si habet terra tua talem amœnitatem, vel si vis hic habitare? Ego vero osculans pedes ejus, respondi dicens: Volo, domine, hic semper tecum permanere, quia terra mea execrabilis et infanda est, nihil in se bonum habens, nisi scandalum et perditionem.

18. Post hæc perducens me ad extremum deficientem terra, ostendit mihi horrendum atque terribilem abyssum. Erat autem excisa terra deorsum usque ad profundum inferni. Et dixi ad me: Inclina modo aurem tuam in hoc præcipitio. Et inclinans me ad illud horrendissimum profundum, nihil poteram videre, quia nebula tenebrosa ascendeat inde in altum, ut pro muro videretur ejusdem paradisi. Intendens igitur deorsum auscultabam, et nihil aliud audivi nisi ululatum, gemitum, lamentum et luctum, atque stridorem dentium, et fetor qui ascendeat intolerabilis et horrendus. Nimio namque pavore perterritus exclamavi ad eum dicens: Domine, tene me, ne cadam. At ille dixit: Ne timeas, quia non cadis modo. Surge nunc. Cumque me erexissem, tremens et pavens assisterem, dixit mihi: Quid tibi magis placet ex his? Illa amœnitas quam prius vidisti, an iste infernus quem novissime intuitus es? Et ego respondi: Illoc mihi placet, ut in ista amœnitate tecum permaneam, quia ad illum pessimum ha-

qui; *Æmil.*, *præpicua sargium multum præpicuum totum, et dispositos nemorum saltus*. Corrupti omnes. Scilicet, ultimam ex voce *perspicuos* litteram, primam *argium* fecerunt. Sunt autem *argos spinosa virgulta*, ut ipse innuit Valerius in sancti Fructuosi Vita, n. 4: « Nudis, inquit, vestigiis penetrabat loca nemorosa arvis densissima. » Et hic, n. 29: « A-gium densitate delersum. »

ⁱ *Æmil.*, *virore*.

^k Ita *Æmil.* Alii, *pulchra*.

^l Tol. et *Æmil.*, *radiabat*.

feruum nec respicere possum. Ille igitur dixit mihi : Bene. Valens modo revertere in domum tuam, et si tunc egeris, beneque peniteris, mox iterum [cum] reversus fueris in isto amoenitatis loco te suscipiam, et mecum permanebis usque in æternum. Si autem nequiter egeris, et non penitendo emendaveris vitam tuam, [mox dum iterum reversus fueris] statim in hujus pessimi inferni perpetuo præcipitaberis interitum.

19. Ego vero hæc audiens prostravi me ad pedes ejus, deprecans et dicens : Domine, fac in me misericordiam, ut me ad terram illam iniquissimam non remittas, quia hic tecum esse desidero. Sed nec possum, nec scio ubi redeam. Et ille dixit : Si non scis^b quo revertaris, ego tibi ostendo. Vides viam in monte illo? vade per illam. Et cum pertransieris ipsam montem, invenies tres viros, unum scribentem, alterum dictantem, tertium autem baculum tenentem. Cum autem perveneris ad eos, illum saluta qui baculum tenet, et ipse^c ostendet tibi viam, per quam ambules. Hæc audiens cum jam contradicere non auderem, direxi eadem via alacri velocitate; et pervenies ad illos tres viros quos audieram, salutavi illum quem jusserat; et ostendens mihi dixit : Hæc via perge. Dum autem velociter carperem iter, subito aperiens oculos, et ecce collecta vicinitas mea exhibentes exsequias, corpusculum meum in medio positum funeris ex more reddebant officium. Qui statim ex infirmitate convaluit : et aliquanto tempore in hoc sæculo vixit. Agens deum penitentiam, iterum migravit e corpore.

DE BONELLO MONACHO,

[Cui revelatio inferni facta est, et s. apud Legionensem civitatem ad sanctorum martyrum corpora retraxit, ac ibidem dum hæc Valerius scriberet permanebat.]

20. Hæc igitur [tuæ] beatitudini narrans aliud hujusmodi simile reminiscor. Quidam religiosus, nomine Bonellus, olim ad me veniens, cum summi angeli mæroresque nunc tibi dicturus sum ante primi mei ergastuli fenestram, cuncta enarravit ad singula. Dicebat enim : Quoniam cum pridem essem in arctissima retrusionis mancipatus claustra, et cum summa diligentia iudicium Domini pertimescens me acerrime macerarem abstinentia, atque cuncta devotionis meæ exercitia cum ingenti fungerem penuria : quadam vero die in extasi raptus, ab angelo perductus sum in amoenissimum jucunditatis locum; ibique introduxit me in cellulam ex auro purissimo, lapidibusque præmicantibus, atque diversis coruscantibus gemmis, et margaritis constructam, miro modo et speciosam et in lateribus ejus hinc indeque in voluminibus zetulae exstructæ, atque cameræ, cunctaque prærutilo auri fulgore, ac vario colore phalera ornamentorum ex pretiosissimis præmicantibus lapi-

^a Uncis inclusa verba in Carracedensi et Toletano Ms. desiderantur. Exstant in Æmil. atque altero Toletano.

^b Æmil., qua.

dibus et margaritis, jubar immensi luminis radiabat. Quid multa dicam, aut quid cogitem? Nam habitaculi hujus atque loci illius pulchritudo incæstimabilis et incomparabilis est : quoniam nec os hominis hoc, nec cogitatio laudibus comprehendere valet. Sic denique ait ad me angelus ille : Si perseveraveris usque in finem, in hac te habitatione suscipiam.

21. Post hæc igitur aliquanto tempore transacto, accidia vagationis pessimo vehementer infestante spiritu inutili levitate commotus, pristinum egrediens^d deserui habitaculum. ^e Illic demum factus in excessu mentis, atque iterum in extasi raptus ab angelo maligno, et præcipitatus sum in abyssum; in quo non erat putei introitus, sed sicut pinnaculum, aut abscissa terra deorsum. Et cum in primo impetu descendissem, sicut lapis dimissus in profundum, per immensum spatium pede in hærente in modici gradus retinaculo in ejusdem procerrimo parietis lateribus restiti. Et cum ibidem paululum reanimarem, facta est vox dicentis : Vadat! Et iterum præcipitatus descendi plus prolixum spatium. Et restiti secundo in ampliori aliquantulum gradu. Ibi inveni quemdam pauperem, quem statim cognovi, quia dudum venerat ad prædictam retrusionem meam infirmus atque mendicans. Et tenui eum apud me multis diebus. Et pro ministrantibus mihi serviens illi de ipsa substantiola quæ pro bonis hominibus pietas Domini ministrabat, refeci animam ejus fame collapsam, quousque ad pristinam rediret salutem. Ipse rogavit pro me iniquos et crudeles exsecutores, qui me ducebant, ut mihi vel modicum spatium ibidem largirentur.

22. Et dum me parumper animarem, iterum audita est vox clamantis : Vadat, vadat! Et tertio præcipitatus descendi dupla proceritate altitudinis, quousque pervenirem in profundum inferni, et sic perduxerunt me ante conspectum impiissimi diaboli. Erat autem terribilis et metuendus, fortissimis victus catenis. Et in hujus capitis avis ferrea in similitudinem corvi sedebat, in qua summitas illius catenarum hærebat. De immensitate autem poenarum quantum valero recordare, intimo me ille dicebat. Ardebat autem immensus et inenarrabilis ignis, velut pinguis ardens tæda. Et super ignem illum vicinum erat et non satis altum tegimen in similitudinem æramenti, in quo exulans flamma impingebat. Ex illo namque igne exibat inundans picus maris, qui immensum occupabat pagum. Quod ebulliens crudeli ac dirissimo fervore fluctuabat. Cum autem astarem in conspectu illius atrocissimi iudicis, subito advenerunt tres angeli iniquissimi. Unus ex illis erat immanissimus gigas. Ille secundus subminor usque ad humeros ejus. Ille tertius pusillus usque ad medium. Illi autem duo obtulerunt duas animas peccatorum. Ille vero exiguus nihil exhibuit, unde vehementissime increpavit eum, et præcepit illis

^c Ita Æmil.; alii : tibi ostendet quo ambules.

^d Ms., deserens, participium pro verbo, seu ns pro ui.

^e Carraced. C., Nunc.

qui illas animas adduxerant et eas in illo dirissimo igne projicerent, et ita fecerunt. Post hæc autem perduxerunt me inferius juxta illud mare igneum, et ostenderunt mihi inferiorem puteum abyssi, qui est gravior atque crudelior omnium pœnarum. Cum autem pavore perterritus non auderem intus inspicere, insurrexerunt multi ^a arcistes, et cœperunt me sagittare. Sagittas vero eorum quasi guttas aquæ frigidæ sentiebam. Et cum signaculo crucis resistere illis in circuitu, venit qui me abstulit de iniq. a eorum dominatione, et huic supernæ luci restituit. Postquam hæc cuncta retulit, dicebat: Volo mihi talem facere retrusionem, quæ solum meum habeat statum amplitudinis utraque parte, quia valde timeo ne in tam pessima ruina ultra incidam. Et ego dixi illi: Ipsum sume initium, quem usque in finem sine desperationis discrimine libere perducas ad perfectionem. Scriptum est enim: Potius est bonum non inchoare propositum, quam eum perducere ad detestabilem terminum. Illic ergo perrexit ad Legionem civitatem, retrusitque se iterum ad corpora sanctorum martyrum, et usque hodie ibidem perseverat.

DE COELESTI REVELATIONE,

Facta Baldario, qui sancto Fructuoso in opere lapideo deserviebat, et adhuc in vivis erat.]

23. Cum olim sanctæ memoriæ beatissimus Fructuosus in exordio suæ almificæ conversionis per hujus nostræ collocationis eremi recessus vastasque solitudines, ^b per diversas rupes, speluncas atque alpium convallas eremiticam perduceret vitam, ad instarque Orientalium monachorum in omni abstinentia et ^c sanctis exercitiis degens, ita gloriosis virtutum prodigiis perfectus emicuit, ut antiquis Thebæis Patribus se facile cœquaret. In illis, vero temporibus habuit secum quemdam puerulum, lapidum in structura peritum, nomine Baldari, qui illi per antra quæ inaccessibilibus erant loci posita, viam ex lapidibus construebat, quod eodem mihi ad singula referente cognovi, qui usque hodie jam in se ille degit ætate, quod ipse ^d melius nosti. Ante hos paucos dies hunc, quem tibi nunc loqui desidero, ipse tremens atque cum nimio stuporis fluctuante singulto mihi enarravit miraculum quod per eum pro nostra ælificatione omnipotens Deus modo intra præsentis anni jussit demonstrare ^e curriculum.

24. Cum autem, inquit, grave ægritudine oppressus jacerem exanimis prætereunte noctis spatio, exurgente lucis crepusculo, anima mea egressa e corpore suscepta est a tribus splendidissimis columbis, ex quibus una super caput crucis gestabat vexillum. Cumque me rapuissent in omni velocitate, altitudinem æeris penetravimus, partem Orientis

^a Id est, sagittarii.

^b Ms.: Per diversis rupibus, speluncis atque alpium convallibus.

^c Ms., sancta exercitia.

^d Ipse, id est, abbas Donadeus.

^e Ms., curriculum.

occupantes. Primo diluculo super astra cœli pervenimus. Ibi, scilicet, induxerunt me in excelsum miræ pulchritudinis montem, qui innumerabilem candidatorum erat coopertus caterva seniorum. Inter quos deducentes perduxerunt me ante conspectum majestatis Domini. Cum autem stupens et admirans cernerem eum in throno gloriæ suæ præsentem, et innumerabili multitudine circumstante, interrogavi quis est iste tam potens qui solus inter tanta agmina potestatum sedet? Et dixerunt: Ipse est Dominus noster Jesus Christus. Dum autem insolito stupore mirarem tantam ineffabilis et immense pulchritudinis gloriam, cujus similitudinem nec possum cogitare, nec valeo enarrare, quia inestimabilis est, post hæc igitur dixit Dominus illis qui me exhibuerant: Reducite eum ad corpus suum, quia nondum completum est tempus ejus. Cum autem nos reducerent, ait illis Dominus. Sustinete modicum, quia sol ascendet, donec pertranseat, ne eum radiæ solis exæstuent. Dum autem sustineremus, ecce ascendebat sol ab Oriente sub nos summa velocitate percurrrens, ignifero fulgore rutilans, atque coruscans immenso candore radiabat. Cujus immania gyri glomerata rotunditas incomparabilis erat. Ante ipsum autem præcedens ingenti magnitudine avis rufa, et desuper posteriora ejus fusco colore fuscata, sæpe revoluto alarum remigio crepitanti fragore impulso aere temperabat exæstuantem ejusdem solis ardorem. Quæ alacri velocitate ^f properans præterit: post cujus terribilis visionis abscessum cœpinus remeare deorsum, atque toto mentis obtutu universum conspicere mundum, & mare et fluminibus variatum, urbiumque mœniis, ecclesiis, montium rupibus, atque diversis ædificiis summo decore plaleratum, hominibus, ^h diversisque nationibus refertum. Dum diutius attenderem descendens, subito revertens in corpore aperui oculos, et præsentibus auferens luctum, adepti sunt consolationis gaudium.

ⁱ DE MONACHORUM PœNITENTIA.

25. Duo fratres impugnati a fornicationis spiritu abierunt, et acceperunt uxores; postea autem dixerunt sibi invicem: Quid lucrati sumus, quia deseruimus angelicam ordinem, et venimus in immunditia hac, et post hæc in ignem et tormentis venturi sumus? Redeamus iterum ad eremum, et de his quæ prius fecimus pœnitentiam agamus. Et venientes ad eremum rogaverunt Patres, ut acciperent eos pœnitentes et confitentes ea quæ gesserunt. Et clausurunt eos annum integrum, et amobus aequaliter dabatur ad pensum panis, et ad mensuram aqua. Erant autem visione dissimiles, et dum Patres unum pallidum et tristem nimis, alterum robustum et clarum vidissent, mirati sunt, quoniam eum et po-

^f Ita Toletani, Carracedensis, imperans.

^g Ms., maria et flumina.

^h Carraced., universisque.

ⁱ Deest hoc caput integrum in Codice Gothico Toletano.

lum æqualiter acceperant. Et interrogaverunt eum qui tristis et afflictus erat, dicentes: Quid exercitarius in cogitationibus tuis in cella tua? Et dixit: Pro malis quæ feci, quia pœnas in quibus venturus eram in animo revolvebam, et a timore adhæserunt ossa carni meæ. Interrogaverunt et alium, dicentes: Tu quid cogitabas in cella tua? Et ille respondit: Deo gratias agebam, quia eruit me de coinquinamenti mundi, et de futuri sæculi pœnis, et revocavit me ad hanc confessionem angelicam. Et reminiscens assidue misericordiam Dei mei lætabar. Et dixerunt senes: Æqualis est amborum pœnitentia apud Deum.

• DE GENERE MONACHORUM.

26. Hinc subsistit septimum genus monachorum nuper adjectum, pejus prioribus. Dum olim secundum^b superiorem seriem de primo exordio ælificationis ecclesiæ tantus inardesceret candor desiderii regni cœlorum, atque timor Domini corda perterreret populorum, ut non solum per cœnobialium crebras atque juges congregationes innumeros et infinitus exercitus multiplicaretur monachorum, verum etiam diversa eremi deserta copiosius contegerentur perfectorum ergastulis anachoretarum, et cum in ista ultimæ extremitatis Occidæ partis confinia rara, videlicet, et exigua pullularent sacræ religionis crepundia, a paucis electis et perfectis viris in desertis locis rara ope Domini constructa sunt monasteria, ex quibus multas animas redemptor expiatis fece peccaminum suscepit in regna cœlestia. Et quia discedente et ad finem extremante mundi tempore refrigescit charitas, accrescit sævissima iniquitas, et inexplebilis voraxque exardescit mundana cupiditas, atque infestior invidens invalescit dæmonum atrocitas, in [quibus] sacratissimis locis paucissimi tandem reperiuntur electi viri, qui de toto corde convertantur ad Dominum. Et ne ipsa monasteria desolata desertaque remaneant, tolluntur ex familiis sibi pertinentibus subulci, de diversisque gregibus^c dorseni, atque de possessionibus parvuli, qui pro officio supplendo invitentur et nutriuntur per monasteria, atque falso nomine monachi nuncupantur. Qui dum nec pridem foris in activa vita mundanis studiis, sive servitiis vel operibus excocti eruditique patescunt, nec postea in monasteriis citra electionem Domini non ultronee, sed inviti sanctæ religioni sociati, concipiunt in corde timoris Domini compunctionem aut desideria regni cœlestis; non obedientiæ humilitate, aut sincera charitatis dilectione fundantur, sed crescunt typo superbiæ turgidi, fastu elationis inflati, cupiditati philargyriæque fomiti insatiabiliter mersi, voracitati gastrimargiæ, et temulentia inexplebiliter dediti, atque atrocissimæ invidiæ flamma succensu, ut si viderint aliquos toto corde convertentes, et Domino fideliter

servientes, bonaque opera et Deo placita exercentes, cum de ipsis monasteriis originales servi existant juris sui ea debita et sibi pertinentia defendere contententes, insurgant superbientes invidiæ atra obscuritate cæcati, et adversus opus assumunt justam sævissimæ crudelitatis odium, atque diversis publicis et clandestinis insidiis impedire nitentes.

27. Considerate, obsecro, quantum hos punitura sunt mala sua, quos etiam bona puniunt aliena. Et quis ei poterit subvenire, qui se sibi exhibet livido carnificem? Aut unde sibi parabit salutem, qui de salute bonorum contrahit male utendo perniciem? Cum autem in arcem superbiæ atrociter sublimantur, interitum primæ perditionis incurrunt. Scriptum est enim quoniam quem dirus superbiæ interfecerit spiritus, similem eum efficit diabolo; et quem similem fecerit vitio, simili eum sine fine cruciandum tradet exitio. Insuper hypocrisis falsæ religionis ita captantur, ut in conspectantium obtutibus sæcularium protendant falsum sacræ religionis habitum, ut etiam ac si desperantes de bono merito vel vacuum adipiscantur sanctitatis vocabulum. Atque in supradictorum auditum multiplicant diversas crebrasque series officiorum, et in sublimi arte attollunt canentes melodia vocum, atque crebris geneflexionibus protrahentes copiam orationum, et quotidianis diurni atque nocturnis temporibus torporem desidiosum, otiosumque implicunt somnolentum, ut scribitur: *Habentes religionis signum, non religionis meritum*; hippocentauro similes, nec equi, nec hominis facta discretio, uti superius dictum est, adversus fidelissimos Dei servos dolosa et iniqua machinantur odia, atque impiissimæ atrocitatis persecutionem incutiunt; et quos noverint esse latrones, homicidas, maleficos, adulteros, atque cetera diabolicæ infandæ crudelitatis opera exercentes, eos summi amoris affectione ex totoque corde charitatis conuexione amplectantur. Hinc procul dubio aperta ratio manifestat, quia, respectu Deo, diabolo obediunt, et servi fideles existunt, cujus satellites amant, amplectuntur et diligunt; et Domino cujus fidissimos servos persequuntur, et odiunt, inimici, refugæ, odibiles, ei exteri fiunt, qui dixit: *Quod fecistis uni ex his minimis meis, mihi fecistis*. Iterum scriptum est: *Ille Dominum odit et contemnit, qui non solum non timet Deum, sed gratis odit timentes Deum*.

28. Rectores vero eorum etsi se existiment se graviter ante Deum esse culpabiles, sed quia erga gregem sibi creditum negligentes: et mala non prohibentes existunt, non solum propter propria delicta, sed pro subditorum flagitiis dupliciter condonantur. Hinc David deprecans orat: *Ab oculis meis munda me, et ab alienis parce servo tuo*. Quicunque ex senioribus causam delinquentis adornat, majorem ei insolentiæ fomitem generat, ita ut cor ejus

^a Ex concordia Regularum, cap. 3, § 7. Cumque non integrum caput de genere monachorum (Menardo teste) citetur, locupletiores Divi Valerii Codices possuimus sperare; si enim de septimo hic agitur

genere monachorum, procul dubio sex alia desiderantur.

^b Supra, a num. 10.

^c Id est, pastores. MENARDUS.

magis magisque indurari faciat, et contumaciam delinquentis differendo non discutit, ne humiliari eum sinit, nec dissimulanter quæ permittit de satisfactione et venia cogitare, sed idem denuo iterare, quoniam Scriptura nempe testatur quod omne peccatum quod remissus indisciplinatusque admisit frater, ad negligentem protinus revertatur seniore; et propter se et pro illo duplam redditurus est rationem. Recte namque censetur, ut cum quo participat errorem, æternam retributionis cum eo sortiatur ultionem, quia :

Ipsæ jubere nefas, ipse perhibetur amare,
Qui prohibere valet, nec prohibere volet.

Horum et similium prævaricatricem clandestinæ simulationis perniciem simul cum publica mundanæ delinquentiæ facinorum contagione debet fideliter, juxta sibi creditum supernæ veritatis divini imperii vicem et gloriosum terrenæ potestatis principium, severitas justissimæ censure, et zizaniorum ac tribulorum de agro cordium delinquentium pessimam suffocationem falcifera emendationis succisione radicitus stirpare, atque vomere justitiæ et rastro veritatis excolere, ut novalem fructum fidei et sanctitatis creatori suo valeat procreare. Hæc exigua verba de execranda hypocrisis nequitia dixisse sufficiat. Nam de gravioribus flagitiis delictorum disserere non est meum. Illius semper sententiæ recordabor : *Posui ori meo custodiam, dum consistit peccator adversum me. Ut non loquatur os meum opera hominum.* Ille justus iudex, qui est mentium testis et occultorum cognitor ipse est, et erit bonis bonorum in sempiterna gloria retributor, et malorum secundum merita singulorum veracissimus ultor.

VALERII NARRATIONES.

Superius memorato Patri nostro Donadeo.

ORDO QUERIMONIE PREFATIO DISCRIMINIS.

29. Dum olim ego indignissimus peccator Asturiensis provinciæ indigena, intra adolescentiæ tempora mundalibus illecebris occupatus, lucrique terrenis inhians, vanis disciplinis intentus, per infimas sæculi tenebras^b curam eorum frena laxarem, subito gratiæ divinæ desiderio coactus pro adipiscenda sacræ religionis crepundia, toto nisu mundivagi sæculi fretum aggrediens, velut navigio vectans ad Complutensis cœnobii lætus properans^c transmeare^d

A giens, juxta duritiæ nequitie cordis mei, reperi saxeam locum Deo sacratum eminente celsitudinis in montis cacumine situm, ab humana habitatione desertum, austeritate immensæ sterilitatis arentem, cunctæ^d argis densitate delersum, nulla nemoris amœnitate vernantem, neque herbarum fecunditate conspicuum, denique cunctorum undique flaborum diris imminentibus procellis impulsam, sæpeque tempestivis aquarum imbribus, atque nivali immanitate infectum, cunctisque simul intolerabilis algoris rigoribus occupatum. Cumque infelicitatis meæ tot claudibus crebro cernerem^e experiri miseriam, simulque cunctis intuens meum infaustum animum affligi penuriis, atque inenarrabilibus necessitatibus coarctari, cuncta æquanimiter tolerans animo sustinebam, metuens, scilicet, ne cœpta deserendo, infima repeterem, scriptum est enim quia nemo re:orsum noxia contempti vitans discrimina mundi aspiciens, salvandus erit, nec debet arator dignum opus exercens vultum in sua terga vertere. Crebro igitur astutus inimicus ad decipiendum variis cogitationibus brutum pectus exagitat; graviter^f enim resistendum, atque vitaliter repognandum est, ne quem aut falsæ justitiæ umbra decipiat, aut incerta mobilitas inutili levitate compellat semel cœpta deserere. ^g Maxime quidem labor est, cum ad fastigia celsa contenditur, nec potest ad summum apicem perveniri, nisi totas in opere desudet agonizans dura quæ delicatus animus nescit appetere. Nam prima est palma victoriæ, se ipsum subjiciendo superare, is quem usque ad contemptum mortis fidei calor, et spæ futuræ infractum robur armaverit. In quibus verius dixerim, ipse potius dimicavit et vicit.

30. Cum hæc omnia prolixo jam tempore, opitulante Domino, tolerarem, post aliquantorum annorum intervallum, tandem Christiana, videlicet, miscratio pietate commota cœpit se ibidem diversa^h utriusque sexus vulgi caterva confluentem glomerare, mihi quoque infelici adjutorium præbere, obsequium impendere, vel stipendia ministrare. Cumque jam summa necessitas, suffragante Domini pietate, v. r. teretur in voluntatem, illico insurgens quidam vir barbarus, valde lubricus et cunctis levitatibus occupatus, Flavinus nomine, ejusdem basiliculae presbyter, antiqui hostis stimulis instigatus, invidiæ fascibus magisque succensus, sicut mosⁱ pravorum est invidere aliis, quod ipsi habere non appetunt, ejusdem invidiæ tenebris cæcatus, insane sæviens, cœpit adversus pusillitatem meam odia machinare, atque crebra præterdere impedimenta, sæpeque jacturam incutere. Cum vero quandoquidem ad eundem locum conveniebat cute teterrima (sicut scriptum est : frons picea nigrore proprii^j depromitur), amictu trucu-

^a Hunc præfert titulum Codex Goth. Toletanus. Carraçedensis vero : *Item Ordo querimonie præfati discriminis.* Cum autem nullum sit præfatum discrimen, præfatio, ut in Toletano, melius forsitan leges.

^b Forte, curæ.

^c Transmeavi sensus postulat.

^d Argium, num. 17.

^e Tol. Got., *expediri.*

^f Autem reponerem.

^g Tol., *Maximus.*

^h Ms., *utrumque sexu.*

ⁱ Tol., *pravorum*; Carraçed., *purorum.*

^j Ms., *depromit*, sine parenthesis.

lentus velut sævissima bestia frendens magis pro contumelia subversionis meæ ad eundem locum accedebat, quam ut pacem charitatis aut misericordiam prosequeretur pietatis. Cum hæc enim diutius agerentur, cœpi cor meum morore atque angustiis fluctuare, cogitans qualiter possim ipsius æmuli discordiam vitare, atque vulgi inquietudinem declinare, vel cunctas illecebras hujus sæculi impolluto calle transire. Post hæc itaque pietatis Domini confusus virtute in abditissima antiquæ solitudinis me contuli quam quærebam. Cumque ibidem aliquanto tempore solitarius permanerem, nec sic a mea persecutione quievi ipse jam sæpeditus pseudo-sacerdos. Nam libros quos de Lege Domini et sanctorum Triumphis pro consolatione peregrinationis meæ, atque correptionis disciplinæ, vel scientiæ industria ipse conscripseram, mihi prius cum ingenti contumelia abstulit; postmodum vero, si per ipsius versutissimam supplantationis sævitiam, si autem per actoris sui diaboli instigantis peritiam, ille novit cui nulla latent absconsa. Nam crebro latronum atrocitate vastatus, et usque ad mortem diversorum scandalorum^a injuriis humiliatus, cum pene extremo degerem spiritu.

31. Comperientes hæc fidelissimi Christiani mox occurrentes, licet invitum finem mortis desiderantem ab hujus cladis me eripientes periculo, et in supra memorato petrense castro prædio quod nuncupatur^b Ebronanto, ad aulam sanctorum usque perduxerunt. Post hæc igitur pristinae solitudinis solitam quietem desiderans, cœpit anima mea rursum anxietudinem molestiis æstuarè, ^c publica habitatione horrens pavescerem. Hoc cum summa ambitione elegi, ut erga sancta altaria me ergastulo manciparem, ut et quietis solitudine amplius non egerem; et pes meus commotionem ultra^d foris exiret, atque ut per hæc præsentè^e lautoniæ claustra ab æterno voraginis carcere me dextera divina sustolleret. Dum post sæpeditas atroces discriminum penurias novissimè huic habitaculo quievissem in ejusdem basilicæ angulo angustiis coarctatus, velut in pelago freti navis natantis sub tegmine carinæ in interioribus sentinæ tenebris obligatus, mundanæ tempestatis infestantibus flabris, procellarum collisione attritus, et quasi intermediis ipse sæculi fluctibus non perfecte, sed vel ex parte me aliquantulum recepisse et rursus congauderem, dudum adepta quiete, denique

A visibiliter infatigabili jugitate me acrius impugnare per unius fere anni spatium, seu amplius, aliter summe fortiter agonizans a mea subversione penitus non recessit.

32. Cum autem non per virtutem tolerantia meæ, sed potius per omnipotentis Domini terribili fortitudinis increpatione tandem fugatus abcessisset, videns [enim] sævissimus adversarius perfidiae suæ conatus frustra adhibitos minime profecisse per supplantationem invisibilem fraudulentæ inclusionis suæ, aggressus est illustrem virum nomine^f Riccemirum, quem novit etiam ipsius esse prædii Dominum. Cumque ejus vicinum prætulisset imminere obitum, instigavit eam ut ipsum exiguum meum destrueret habitaculum, quod et protinus fecit. Ipsum namque statim B diruens tugurium, et me simul ruentem quasi de coelo ad inferna prolapsus, in sæculi rursus projecit theatro. Et dum in eodem evulsionis meæ locu ecclesiæ sacrum miteretur construere altarium, hoc [videlicet] callida cogitatione elegit inimici persecutantis instinctu, ut me quasi sæcularibus illecebris captum multis opulentia et splendore ditatum pro majoris ruinae interitu ipsius Ecclesiæ ordinaret presbyterum. Scriptum est enim: Sic quippe servus omnipotentis Domini metu it paupertatis sub securitate perdere, sicut avari divites solent perituras divitias custodire. Et iterum: *Tribulationem et miseriam introcabo*. Ut quomodo elatus invocat Deum sic sanctus vir et bellator invictus, ad exercendum se et probandum, tribulationem et miseriam invenire desiderat. Et rursus: Exigua est ambitio, et parva requies, vel delectamenta hujus mundi. Nec comparandum est futuri contemplatione supplicii. Nolite per vitæ præsentis mala, per occupationem modicam ad futuri penam pervenire iudicii. Quia vita præsens vanitas est, et honor qui in ea suscipitur temporalis, ac brevis mundi istius commemoratio, ejus divitiæ sicut aranea dissolvuntur. Beatus autem ille est cui Deus tribuit ut inculpabilem animam^g istam factori omnium Deo conservet, ut valeat sincerus ac innocens potentia illius proximare, ut talem eam exhibeat immaculatam, qualis ab eo dum susciperetur illata est. Nam miser ille vanus et vacuus homo qui vult modo lætari in sæculo, et postmodum gaudere cum Christo. Beatius est quippe liberum exire quam post vincula libertatem querere. Melius enim est laboriosam ducere vitam, quam abstinentiam trahere crimosam. Potius plerumque est peregrinantes atque egentes de hoc sæculo migrare, quam per divitias hujus mundi laqueum erroris incurrere. Crebra quidem pullulat cupiditatis sæculi ingens insatiata voracitas, sed magna et laudabilis est pietatis Domini misericordia, qui cunctos in se sperantes crebri custodiæ proteget cura, et pauperes suos ab oppressionis sævissima redimet penuri, quæ potentium ab arce superbiae dejecit insaniam. Et ut cœpti sermonis ordi-

^a Videtur supplendum sum.

^b Tol., Ebronanto.

^c Forte: *Et cum publicam habitationem horrens pavescerem, hoc cum summa ambitione elegi, etc.*

^d Carracel., fores.

^e Lautomia navis species.

^f Tol., Riccemirum.

^g Forte melius ita.

nem percurramus, dum supra memoratus Reccimirus præfatam perficere conaretur ecclesiam, necdum perfecta prædestinatæ constructionis fabrica, repente irruente interitu hac præsentē crudeliter caruit vita. Et infelicitatem meam in ipsa sæpe revoluta reliquit naufragia.

33. Cum igitur inter ipsa fluctivagi sæculi procellarum freta demum angoris mœroribus crebrius maceratus littoris niterer attingere portum, vetustissimus denique æmulus solitæ malitiæ concitat odium, et novissimæ subversionis consuetum præparat impedimentum. Elegit namque nequissimum virum falsæ nuncupationis nomine Justum, forma exigua pu-illitatis tantillum, ac teterrimæ visionis colore barbaricæ nationis Æthiopum, extrinsecus enim picea cute furvo sordens obtutu, in cordis vero arcana nigrior existit penitus corvo. Corpore quidem exiguum, sed criminum facinoribus copiosum. Hunc contra voluntatem meam, me perniciousē resistente, ordinaverunt presbyterum. Qui pro nulla a'ia electione ad hunc pervenit honorem, nisi quia per ipsum multifaricæ dementiæ temeritatem, propter joci hilaritatem, luxuriæ petulantis diversam assumpsit scurrilitatem, atque musicæ comparationis liræ multo perducitur arte. Per quam multarum ^a domorum convivia voraci percurrere lascivia, cantilenæ modulamine plerumque p'allendi adeptus est celebritati melotiam. Post tanti honoris insana temeritate injuste adeptam ordinationem, ausus est etiam per hypocrisin simulationis, sanctam temerare religionem. Nam publice in oculis hominum per simulatum habitum proferens sanctitatem, in occultis vero diabolicam operabatur iniquitatem.

34. Post novissimum itaque subversionis commotionisque meæ naufragium ab omnibus relictus sum solus, et a nullo capiens consolationis auxilium, nisi unum tantummodo: eperi levitam Domini Christianum fidelissimum, cujus meritum vocabulum comitabatur suum, nomine Simplicium, qui cum nimia dilectione charitatis meæ in suum humiliter suscipiens hospitium, cumque cum summa obedientia familiaritatis in me studeret obsequium, et nos tantum duo in quotidiano ecclesiæ permaneremus officio, incitavit denique invidus diabolus ipsum sædicitum sacerdotii opprobrium, ut etiam præ nimia invidiosæ malitiæ peste contra nos diu machinans odium, multis supplantationibus fallacis amentie suæ incutere niteretur impedimentum. Cum autem, adjuvante Domino, ledendi nobis nullum inveniret argumentum, flamma diabolicæ atrocitatis succensus, in meam publice insiliit contumeliam, et crebro coram multis mihi infandum conviciorum irrogavit scandalum. In tanta exarsit freneticæ insanie dementia truculentus, atque inextinguibilis ebrietatis temulentia irrelentus, ut nec etiam nocturnis temporibus me permitteret esse quietum. Nam dum vel nocturno silentio me ejus confide-

rem evadere pestem, petulanti importunitate impudicus semper prorumpens, et mendicitatis meæ hospitium hora refectionis impudenter adiens, pro charitate consolationis mihi furibundus intulit jurgium atrocitatis, et nobis in charitate convalescentibus, ille superbia vesanie suæ atque ebrietate vexatus, velut canis invadens, rabidus super nefanda convicia, frendens stridore dentium, spumansque ore lymphatico bacchabundus, propriis me lacerare manibus nitebatur. In tanta exarsit odii cæcitate frustratus, atque invidiosæ nequitie flamma succensus, ut nec ante sacrosanctum pepercere altarium. Ibi me gravissimis injuriis irritē confusum, nisi fratris intercessione fuisset exceptus, ferro me in conspectu multorum rabiens jugulare conabatur. Post tanti furoris insaniam tandem sedata, sic denique in amentia verus, injustæ susceptionis ordinem oblitus, vulgari ritu in obscena theatricæ luxuriæ vertigine rotabatur; dum circumductis huc illucque brachiis, alio in loco lascivos conglobans pedes, vestigiis ludibricantibus circumens tripudio compositis, et tremulis gressibus subsiliens, nefaria cantilena mortifere ballinatæ dira carmina canens, diabolicæ pestis exercebat luxuriam. Sic quippe exestuans mersus vino, temulentia sepultus, ut ebrius ^b patiebatur sitim et esuriam vomens; qui somno deditus, desidio-oque torpore obvolutus, non erat inter crebro psallentibus hymnis Dei decantibus noctes. Nunquam tales pestes Christus habere dignatus est servos.

35. Interdum ad infaustum cordis mei crudele mœroris augmentum, dum ex eadem quam præfatus sum opulentissima domo, ex qua, sicut pridem, destructionis perpeccus fueram commotionem, ita et solitam refectionis stipem atque charitatis consolationem sæpe perciperem, subito regia furoris sævissima irruente sententia, protinus memorata domus in atrocissima subversionis mittitur vastatione. Ejusque proprii hæredes comprehensi procerrimæ captivitatis dirissimis relegantur exsiliis. Ego vero infelix non solum inediæ exiguitate indignus, sed et subsidio consolationis destitutus remanens, acerrimæ necessitatis tabicam ducens vitam. Dum etiam numero viginti continuo annorum ^c immenso spatio in sæpe prolatis dirissimis vitæ meæ periculis virium robore defessus, fatiscente jam corpore, omnium contritione membrorum tenuitate confectus, anhelans degerem; tandem pietas divina, quæ nunquam in se sperantes obliviscitur, misereri super ignavia infelicitatis meæ, respiciens, ac videns exiguitatis meæ miseriam, in carnoso sæculi gurgite suffocatum, prædestinavit congruentissimum aditum ille pius Pastor, qui pro ovibus suis tradidit animam suam, non despexit velut de naufragio profundissimi maris perlitam eripere ovem, et ad littoris sæpe desideratum perducere portum.

36. In finibus ^d enim Bergidensis territorii inter cætera monasteria, juxta quoddam castellum, cujus

^a Ita Tol.: Carraced., *dæmonum*.

^b Ita Tol.; Carrac., *patiatur*.

^c Tol., *emerso*.

^d Deest enim in Caradensi Cod.

vi. Ille itaque illis viginti duobus annis infelix sustinet anima mea. De innumera discriminum certamina pauca breviter comprehensa non me compulsi temeritas vanæ gloriæ innotescere prolata, sed ut cunctis pateret, qui desiderant in sancta religione ad Dominum converti, quanta sint inimici invidentis et persequentis pernicioosa obstacula, atque hominum perditorum invidens dira diversaque perversitas, et qualiter perseveranti certamine configat, qui dederat, almi feram obtinere victoriam; ut non prolixitas fastidiosi agonis gignat desperationis torporosam amigdunitatem, sed timor Domini et ejus iudicium, atque spes vitæ æternæ, strenuiter eum corroboret usque in finem. Unde infelicitas mea non cessat piæ deprecari Dominum, ut mihi usque ad ultimum vitæ præsentis occursum tribuat perpetuum de sævissimo hoste victoriæ triumphum, atque cunctorum malitias extinguat facinorum, et hunc quem mihi pietas ejus novissime concessit, non permittat usque ad mortem derelinquere locum. Quia tantus existit congruentissimæ quietis ad instar paradisi aptissimus locus, ut etiam licet (ut supra sum locutus) sit eminentissimorum montium munitione circumseptus, nullius tamen instat... umbrarum opacitate fuscatus, nisi luciflui splendoris venustissimo decore conspicuus, atque veranantissimi viroris eximia amonitate secundus, procul a mundo remotus, nullarum sæcularium actionum tumultibus, neque seminarum occurribus infestatus, ut cunctis liquido pateat, pro adipiscendo perfectæ sanctitudinis culmine, fidelibus a mundanis illecebris commerciisque recedentibus ad non solum præparatus. Hæc intuens inimicus, et per hypocrisin sibi subjectis fideles Dei expellere conatur.

REPLICATIO SERMONUM

A PRIMA CONVERSIONE.

42. Primæ conversionis ordinem retexens, præfatæ contritionis meæ subsequenter persequentis inivici dispersionis desolationem atque clementissimam opitulationis Domini consolationem per ordinem replicabo.

Cumque in excelsi montis cacumine, stulta populi sacrilega cæcitatibus dementia, profana dæmonum delubra impie atque insipienter paganorum ritu excelleret, fidelium Christianorum ope tandem probrosa obscenitas destruitur. Ille vero locus, licet (ut supra declaratur) sit summæ necessitudinis penuriâ occupatus, sed ex fidei integritate poscentibus cita exauditione in orationibus impetratur. Igitur ad religiosæ conversationis possidendæ rei inexplicabile adducam cupiditatem, duo mysticæ revelationis atque misericordiæ breviter intimabo.

43. Dum olim ope humanæ consolationis destitutus in supradicto acre necessitudinis monte anhelans degerem, nullum habens providum, aut subsistentem in ima necessitate ministri, venit ad me quidam clericus juventutis fertilitate fretus; flagitans precabatur ut meæ esset disciplinæ subjectus. Quem in-

tuens expeditam, atque secularibus exercitiis aptum, constitui eum operum manuum mearum prodemptorem, alimentique stipendiorum necessitudine nostræ esse ministrum. Cumque in quodam prædio fruges cæteraque alimentorum subsidia sufficienter in se reposuisset hospitio, quodam die, dum ad eum quendam fratrem oblitus dirigerem, primo illi mandare recordatus, postmodum ei in devexo lateris descendenti de supercilio montis clamavit dicens: Dic illi ministranti ut unum modium de cibaria vicino illi cæcedet, et modium modium alii cuidam pauperi.

44. Post hæc adveniente nocte dum cubili proprio quievissem, cumque membra corporis sopor adisset, confestim vidi me extensum fortiter ad verbera, hinc inde latere duo viri cum gladiis stantes, corpus meum crudeliter lucebatque comburebant latera mea. Et cum nimio dolore cruciatus crebro expergerer, iterum sopore gravatus obdormiens in ipsa tormenta permanebam. Cum novissime expergefactus fuisset, deprecans dixi: Domine, pro misericordia pietatis tuæ, revela mihi quid est pro quo hoc patior, quia nescio pro quo reatu tantum iræ tuæ incurri furem. Post hæc audivi vocem dicentem: Non audisti Evangelium loquentem ut sit elemosyna tua in abscondito, et tu de monte ad vocem dispensas elemosynam? Statim solutus a vinculo egi gratias Domino, quia dignatus est stultitiam meam pro emendatione corripere. Post paucos vero dies præfata sæculi stipendia, propter quam hæc tam terribilis exarserat ira, igne cremata est. Illic denique timore perterritus non solum caducam mundanam substantiam, sed etiam ipsum subministrantem a me protinus repellere, et ut hinc postulationem cura miserationis dominicæ pateat, breviter intimabo.

45. Cum in eodem necessitudinis loco quemdam Bonosum filium enutrire, et illi pro eruditione præcipuum conscripsissem libellum, cum autem parente ejus mihi pretium dare niterentur, dixi ad ejus pueruli matrem ut mihi cilicium mandaret tantum facere pallium. Et cum unius aut duorum annorum vel amplius transisset spatium, et oblita esset promissionis suæ implere effectum, cumque, propinquante vindemiæ tempore, se ad vindemia celebranda proficiscere præpararet, eadem matrona, nomine Theodora, infirmata est. Cum autem per noctem ægrotans dormiret, revelatum est illi quod cum viro suo, puerulis et puellis suis ad supradictam ecclesiam sancti Felicis suffragium incolumitatis flagitatura pergeret. Et quia sub illo monte publica discurret strata, cum [autem] in ea ingressi fuissent, obviaverunt multitudinem hominum multa boum juga ducentium. Cumque inter illos venisset, unicornipeda bos furens eandem matronam sub scapulam cornu percussit, sicque truculentus in altum excutiens caput, radicitus subcisum cornu in ejus viscera reliquit infixum. Cum omnibus suis et cæteri viantibus evellere, et nullatenus prævalerent,

^a F., lacerabant, atque.

^b Supra illam memoratam non invenio

^c Deest conarentur, aut quid simile.

cum jam seminocem eam tenerent, apparuit eis vir A splendidissimus veniens e contra ecclesiam sancti Felicis per desertum, cujus vultus fulgebat ut sol, vestimenta ejus splendidiora nive. Cum enim propinquaret ad eos quasi ignorans, interrogavit dicens: Quid habetis, homines? aut quæ est causa luctus et tribulationis vestræ? Tunc ostenderunt ipsam plagam crudelitatis, dicentes: Vide, domine, qualis casus et conditionis evenit, occisa est mulier, et ei subvenire nullo modo possumus. Et ille respondit: Vos [autem] multi estis, et subvenire non potestis? Quid mihi dabitis si ego, admota manu, subvenio? Sicque omnes dixerunt: Si jubes facere mercedem, potes, quia tanta in te est gloriosa claritas sanctitatis, ut nihil tibi impossibile sit faciendi.

46. Tunc ille perapplicuit se ante illam, et dixit B ei: Ego tibi nullo modo subveniam, nisi prius mihi juramentum dederis, ^a ut ante quam ad Bergidum vadas, cilicinum ^b illum mantum ^c Nonni Valerii, quem promisisti, facias. At illa interrogans eum dixit: Domine, tu quis es? Et ille respondit: Homo sum domini Felicis. Tunc illa correpta timore, coactaque dolore, levans manus suas ad ecclesiam sancti Felicis dixit: Per ipsum dominum nostrum Felicem, quia si me modo sanare jusseris, statim eum incipio facere. Post hæc ille ex duobus digitis abstraxit de corpore ejus cornu bovis, quem habebat infixum, et longe projecit, sicque ponens manum super plagam ejus dixit: Ecce salvata es, et si leceris hoc quod promisisti, bene ad Bergidum ibis, et bene inde remeabis. Si autem facere neglexeris, tibi imputabis. Hæc audiens sanissima facta est ab omni dolore. In his vigilans cepit nimia anxietudine fluctuare, quod tarde manesceret. Cum enim primi galli insonuisset canor, statim conciter de lectulo conurgens clamavit filias et ancillas, et ita prædestinavit astucia, ut die tertia specie facta, et ^d curata, mihi eam multo ostentationis obsequio per semetipsam exhiberet; et sic mihi cuncta sicut passa fuerat intimavit.

47. Cum igitur in sæpe dicto monte immensa necessitudinis penuria coarctatus persisterem, veniebant quidem tranquillo tempore adolescentuli multum quoque se mancipantes doctrinæ. Sed cum hiemalis procellosa imminerebat tempestas, omnes protinus abscedebant, et ego tantum inclusus, et usque ad mortem penuria contritus permanebam, in tantum, ut dum quidam religiosus pauper me consolari desiderans, mecum permanere promitteret, et simul nos immanitas hivalis atque dira florum occuparet inclusos tempestas, pauper ille gravissima urgente penuria defunctus est. Ego vero juxta ejus cadaver exanime aliquantis diebus mansi, necessitate proximæ mortis afflictus.

^a Particula ut melius post vadas reponenda, ut sensus sit, juramentum dederis ante quam ad Bergidum vadas, ut, etc.; juramentum quippe, non pallium, ante regressum ad Bergidum faciendum, ut citius declarat.

^b Ms. illum illum mantum. Supra autem cilicium

48. Post multas crebras et intolerabiles in eodem loco antiqui hostis impugnationes majori me conatus est visibiliter perturbare terroris pavore. Nam quodam die hymnis ante lucem explicitis matutinis, dum ex adverso ejusdem basilicæ voluisssem pro necessaria causa egredi per posticulum in deserto, reperi in ipso ostio stantem diabolum velut enormem terrimum gigantem procerrimæ status imminentem usque ad nubæ. Cumque immenso pavore perterritus intus obsisterem obstupefactus, et ille extrinsecus egressionis aditum obstrueret, cœpi intra me cogitans dicere: Si retrorsus aliero, ipse inimicus fœdialiter invalescet, eo quod eum pavidans fugiam. Hinc vero ope Domini sumens audaciam, dixi ad eum: Scio quia Satanas es; et signans frontem meam: Ecce, inquit, crucem Domini mei Jesu Christi, qui est virtus et victoria mea; nunc videbitur si ego fugio, si tu. Et sic progrediens exclamavi: In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Et perveniens ad locum ubi stabat, ille vero retrahendo et deficiendo humiliatus usque ad terram, liquefactusque evanuit. Cumque me pro hoc, juvante Domino, non valuisset, [sed] pro alia me illusionis phantasmate mutuavit irretire.

49. Cum [autem] parvulum quemdam pupillum literis imbuerem, tantam dispensatio divina dedit illi memoriæ capacitatem, ut intra medium annum peragrans eum canticis universum memoria retinet Psalterium. Cum vero quodam die hora sexta diei ad operam sederem, et ille coram me legeret, cepit clamare dicens: Quid est hoc quod video? Et ego dixi illi: Quid vides? Ecce, inquit, video angelum Domini; cujus vultus fulget sicut sol, vestimenta illius super nive candidior est. Qui dicit mihi: Quia propter te veni directus a Domino, ut te ad præsentiam Majestatis ejus perducam, qualiter tibi pro operibus tuis mercedem rependat. Ego namque dixi illi: Non credas, quia non est angelus Domini, sed demon diaboli. Et sic clamavi illum ad me, et interrogavi eum si adhuc videret? Et ille respondit: Ecce ubi stat ante nos. Tunc mandavi illi electos psalmos recitare, dicens: Si angelus Dei est, stabit; si demon, fugiet. Cum autem ille ad vocem, et ego intra me diutius recitarem, dixit: Ecce jam se elongando liquefactus evanuit.

D 50. Videns autem omnipotens Deus tantam cladis penuriam, atque tantæ desolationis miseria infau-
stam tabescere animam meam, excitavit quemdam adolescentem juventutis flore vernantem, nomine Joannem. Cum illi a parentibus suis peteretur sponsa, ille [vero] Spiritus sancti flamma succensus, sanctæque religionis desiderio afflatus, elegit potius spiritualibus nuptiis copulari Deo (in quibus a lucto incipitur, sed ad gaudia æterna pervenitur) quam carnem pallium dicitur.

^c Nonni Valerii potius legrem; nonnus quippe vox est qua alios reverentia causa nominamus.

^d De capa, non de muliere, iut. Ilige. Curata, id est, sordibus purgata.

nalibus nuptiis subfici, quæ a letitia semper inci-
piunt, et ad finem cum luctu tendunt, confestim uni-
versam sæculi illecebrantem lasciviam despexit, et
ad consolationem exiguitatis meæ omni cum festina-
tione pervenit; et ita est in timoris Domini confes-
sione fundatus, ut sicut voluntaria charitate, ita in
cuncta necessitudinis tribulatione et in omnibus ha-
berem participem. Savissimus igitur inimicus gravi-
ter invidens charitati atque consolationi nostræ,
solita malitia adhibuit artes, qualiter societatem no-
stram fraudulenta supplantatione dispergeret. Cum-
que volus mihi in interioris eremi vasta solitudine
socius adhaerere, supposuit suæ crudelitatis mini-
stros latrones sævissimos per quorum impiissimam
vastationem nos efficeret utraque parte divisos. Ille
autem crudeliter cæcus, et pessime debilitatus, ad
pristinum reattractus est locum. Ego [etenim] post
hæc iteratim vastatus, in alia parte a Christianis,
ut ^a superior declarat historia, sum productus. Cum-
que ille post hæc perditam recepisset salutem, et ad
meum sicut pridem, properaret obsequium, ita zelo
diaboli indurata sunt corda pravorum hominum, ut
nequaquam eum permitterent meum denuo adire
consortium. Et dum ego supradicto ordine ^b ad eam-
dem loca, duce Domino, in cellula beatissimi Fru-
ctuosi fuisset perductus, et ille non fuisset permis-
sus, et quia de sæpe dicto monte me discedente, re-
cessit, et assiduus populi concursus, ^c cum autem de
stercore animalium dudum occurrentium hominum
deliciosus in eodem loco excrevisset fenus, veniens
ignis per desertum, per idem fenum ingressus, cuncta
habitationa cum ipsa concremavit ecclesia. Post hæc
præfatus Joannes ad radicem ejusdem montis deor-
sum sibi, opitulante Domino, novum construit mo-
nasterium, in quo eum episcopus ordinavit contra
voluntatem suam presbyterum.

51. Cum autem ibidem a me degeret desolatus, et
ego de ejus desolatione manerem mœrore confectus,
adduxit Dominus per compunctionem cordis ex lon-
ginitate terrarum quemdam puerum nomine *Satur-
ninum*. exercitiis activæ vitæ atque servitii aptum,
et in omni sua actione compositum. Quem primum
ille suscipiens conversum, cumque in summa absti-
nentia, vigiliis, jejuniis, orationibus, psalmodiæ can-
oribus, diversis ve operibus, artificiiis, vel cæteris
regularibus exercitiis, diebus ac noctibus, instanter
vacaret, cœpit ad eos Christianorum pietas, quæ olim,
me discolente, recesserat, recurrere, et necessaria
stipendia ministrare.

52. Et cum aliquantorum annorum transacto in-
tervallo, in prædicto permansissent regulari exerci-
tiorum, eidem religioso fratri Saturnino sæpe per reve-
lationem venit admonitio, ut inde quantocius egre-
diens, ad infelicitatis meæ festinaret consortium. Qui
statim divino obedivit præcepto. Quem cum omni
exultatione suscipiens benedixi Deum creatorem
omnium, quod velut in extremo vitæ meæ termino,

^a Supra, num. 30, in fine.

^b *Legit ab eodem loco.*

^c Aliquid deesse videtur.

A dare dignatus est senectuti meæ baculum, et sæpe
quisitum salutis remedium.

53. In quadam igitur rupe huic monasterio sub-
jacente, qua beatissimus Fructuosus orare consuevit,
et in eodem loco crux lignea in titulo stabat fixa;
hic [autem] frater Saturninus cœpit desiderabiliter
cogitare, ut ibidem secundum vires exiguitatis nostræ
quantumviscunque titulus oratorii construeretur. Cum
autem hoc cogitatum suum mihi narrasset, cœpi
contradicere illi, eo quod locus esset incongruus, et ad
faciendum non subsisteret virtus. Protinus eodem die
cum meæ (sic) sopor adisset, jussit divina pietas mihi
apertè revelare, qualiter hoc fieret, sua esset volun-
tas, et quod celeriter virtus ejus hoc ad perfectionem
perduceret. Illico voluntate Domini comperta, de
opera manuum mearum, vel unde mihi dispensatio
divina jussit tribuere, pro munificentia mercedis ho-
norum Christianorum, conducti sunt et multi operarii
subministrantes. Cum quibus, opitulante Domino,
et ejus virtutem, perfectus est. Cumque in eodem
loco, [quo] nulla pateret planities, sed saxei ingentis
pinnauli discrimen præcipitis immineret, eandem
aggredientes leviter scinderunt rupem, et in eodem
loco in nomine sanctæ crucis, et sancti Pantaleonis,
cæterorumque sanctorum martyrum, licet brevibus
fabricis tantillum, sed virtutis culmine magnum, sa-
crum Domino constructum est templum: quod a viro
Dei reverentissimo Aurelio episcopo ^d est cum omni
diligentia Domino consecratum, simulque hujus redis
opificem Saturninum, ope Domini, sacravit presbyte-
rum. Qui dum quotidianis ibidem Domino immolaret
sacrificia, aliquanta illi exauditionis patefacta sunt
signa. Ex quibus aliquanta quæ veniunt ad memo-
riam breviter insinuans edisseram.

54. Dum quadam die lapides desuper, imminente
rupe, abscinderet, subito erupta desuper ingens acu-
tissima lapis præcipitata deorsum, ejus percussiens
pedem illius usque ad ossa penetrans, nervos et ve-
nas incidit. Dum esset formido, ne debilis factus
gressum amitteret, aut mortem incurreret, mox sic-
cato sanguine se decubans, in lectulo continere non
potuit; sed solita consuetudine se ad sacrificium Do-
mino offerendum licet debilis cum nimio labore ne-
cessitatis semipes attraxit; statimque ut sacrificium
coram Domino immolavit, ita egressus est sanus, ut
videretur illic nec spinæ aculeus eum vel leviter pun-
xisse.

55. Denique cum matutino tempore celebrandum
adfuisset officium, et claustra ^e ingressus ita essent
præpedita, ut ea reserare non posset, commotus
animo, veniens ad fenestram altaris, clamavit di-
cens: Bene hoc est, domini sancti, ut veniam ad of-
ficium vestrum, et ingredi me non permittatis. Hæc di-
cens cum ad ostium fuisset egressus, confestim au-
dita est sera, quæ intrinsecus clausa obserabat
obstructa, procul abscedere, et ingressum patefa-
cere; quod videntes ipse et qui cum eo erant, ita

^d Asturicensis Ecclesie, ab anno 681.

^e Ms., *ingressi*.....

obstupore versi admirantes, benedixerunt Domini-
nomi.

56. Cum autem in eodem deserto aliquantula legumina seminasset, et dono Domini uberrime fructu-
dans, densissima ^a crevisset, quam cum maturescentem cernere, cavens [namque] ne a diversis vastaretur, parvulum super altarium benedixit vellelum, quod pro signo in eodem suspendit agro. Cumque omnes formidarent quidquam exinde contingere, quidam stultus, dum ausu improbo ibidem fuisset ingressus, et coepisset gulæ suæ explere voracitatem, protinus percussus est a serpente; et mox decidens, tandiu ibidem jacuit exanimis sine mente, quousque invenirent eum plus de ore et posteriore stercora fundentem, quam habuerat discernere, dum per gratiam Domini nullus alius fuisset inventus qui in his montibus a serpente fuisset vulneratus.

57. Alio quoque tempore quidam sæcularis, nomine Basilius, cum ingenti necessitudine coactus debilis ad eum venisset, quoniam dextera manus ejus, et brachium, contractis nervis, arefacta turgens obriguerat, illico miserationis pietate compulsus, benedixit oleum, et ejus debilia membra orans perunxit; confectum ope Domini ejus pristinae sanitati restituta sunt membra. Et sic benedicens Deum incolumis cum omni exultatione ad propriam reversus est domum.

58. Cum igitur huic sancto cum summa licentia deserviret altario, et infelicitatis me solemniter in hoc superioris monasterii ministraret claustrum, post hæc spirita vanæ gloriæ elevatus, sperans se ut a me segregatus, super me honorabiliorum laudem nominis sui [^b me derelicto], amplioreque venerationem obtineret a sæculi vulgo, discedens hinc erga ipsum sanctum operis sui altarium in tenuissimo et angusto se retruxit ergastulo, de quo pro solo tantum diurnum atque nocturnum celebrandum procedebat officium, et sepe offerendum Domino sacrificium. Cum autem ibidem tempore quievisset, rapacissimus vorax ille insatiabilis lupus præsecutor animæ nostræ ideo festinavit cum e consortium unitatis meæ segregare, ut velut ovem errantem se eum facile aptum faceret prædæ: cujus denique cordis intima ita furens aggressus est, ut est in tantis angustiarum molestiis faceret atrocitate fluctuare, ut nec die, nec nocte inter inde hic, et hinc illic discurrere permitteret vel modico spatio tranquillæ quietis persistere. Hinc nequiter devictus, et facile superatus egrediens, per noctem carrigavit asinum, quem habebamus eversionem propter hujus eremi solitudinis necessitate, de librorum volumina quos ipsi sancto altario conscripseram, vel cætera quæ ibidem de Dei dato contuleram, et temeranter perquisitus ductus est ab inimico captivus.

59. Post hæc adhuc mecum doloris consuetæque

^a Pro crevisset.

^b Præpostere hæc videtur locata. Melius post sæculi vulgo, me derelicto, discedens hinc, etc.

trubulationis meæ ille supradictus Joannes meus discipulus, illius quoque magister primus, a quodam iniussissimo rustico, ab ipso invidio persequente diabolo præcipiter impulso, in prædicto suo monasterio, ante sanctum altarium in oratione prostratum, est impiissime et crudeliter capite truncatus.

60. Ipso quoque tempore licet Providentia divina, quæ semper pro pauperum suorum miseria sollicitam adhibeat curam, ne ego miserrimus ab omni consolationis præsidio relinquerer destitutus, de terra natalitatis meæ sollicitavit ad timorem suum mihi proximum fratris mei Montani filium, nomine Joannem, qui compuncto corde veniens reliquit servitium regis, atque uxorem, et filios, vel omnia quæ habebat, et convertens cum famulo suo Evagrio se toto corde dominico mancipavit servitio, qui nunc usque quæ utrisque cellulis necessaria sunt fideliter elaborans ministrat. Nam adjutus a Domino, qui eum sancti altaris ipsius jussit esse ministrum, vineas in eodem deserto, hortum olerum, et multas pomiferas diversi generis plantavit arbusculas, atque domicilii fundavit habitacula, et cætera quæ hic vel illi necessaria sunt, quotidie nititur ope Dei perficere, et in his desiderat usque ad finem vitæ suæ permanere.

61. Post crebras, videlicet, inimico impediente, penuriæ contritiones, atque amarissimas et tristes dispersionis desolationes, illa sempiterna pietas, quæ non vult facturæ suæ perditionem, tribuit infelicitati meæ post quadraginta duorum continuo annorum contritionem aliquantum quietis, cupitam consolationem et remedium.

62. Insuper compunxit corda fidelium suorum ad misericordiæ pietatem gloriosæ principis, pontificum, cæterorumque Christianorum, qui largiflua in mea egestate operati sunt mercede, quam recipiant centupliciter a Domino in hereditate cælesti. Hinc etenim scriptum est: *Divi ac sempiterna pietas post tempestatem dirisimam tranquillum facit, et post lacrymationem et fletum jucunditatem infundit. Et iterum: Gaudia post luctum veniunt; post gaudia luctus. Ploratum sequitur risus, et cantica plancus.* Et ipsa Veritas dicit: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.*

63. Interdum dum juxta sancto-um apostolorum ego indignus inconulse demum præsidens altario, cumque prætenso latere montis nullus planitiæ congruus pateret sinus, nostræ fragilitatis paulisper ostulante manu Dei, brevis hic, sed aptus, atrinuculi locus opificum labore versus est in planum. Certe nunc septas undique oleas, taxas, laureas, pineas, cipreseas, rosceasque myrices, perenni fronde videntes, unde rite horum omnium perpetuum nemus Daphines nuncupatur diversarumque arbuscularum præsertim surculorum virgulis, hinc indeque insurgentibus vitium contexta palmitibus, viroris amœnissima protegente umbracula, sed monarchia opacitate

^c Ille de quo supra, n. 50. et 51, non alter de quo n. 58 et 40; ille quippe diabolus a pseudo monachis, hic presbyter a rustico est occisus.

venusta, secundansque invia, ita solis ardoribus A
 arduante refrigerat membra, ac si antra tegant, et
 saxea protegat umbra, dum molli juxta rivuli decur-
 rentis sonitu demulcet auditus, atque rosarum, lilio-
 rum, cæterarumque herbarum florens nectareus aro-
 matizans redolet olfactus, et venustissima memoris
 animum lenit amenitas, sobrie et non ficta, sed fl-
 delis perficiatur charitas.

64. Juxta hujus situm ope Domini parvulum ad-
 jecimus hortulum, quem arborum plantationis clau-
 stra septum fecit esse munitum, ut quantum plius
 post finis mei obitum locifluum transierit spatium,
 tantum fortior illum gignens arboreum observabit
 claustrum*. Tanquam navicula procellosis fluctibus
 quassata, desideratum tandem penetrat portum, ita
 ego indignus velut de monumento sepulcroque sus-
 citatus, aut ab infernali tenebroso carcere ejectus,
 præclara post tenebras perfruens luce, omnipotenti
 Domino immensa non sino agere grates, quod ad
 quietem sæpe cupitam et crebro quasitam tandem
 merui jam fallescente corpore pertingere locum. Et
 sic in eo confido, ut sicut me jussit aliquantulum
 de voragine sæculi facere alienum, ita de infesto et
 pessimo inimico faciat palmiferum victoriæ obtinere
 triumphum, atque expiatum eunctorum contagione
 peccaminum per satisfactionis lamentum, cum his
 quos ad meum jussit prædestinare solatium, almum
 dat penitentis fructum, vitæque æternæ consortium,
 qui periturum per crucis tropæum destruxit impe-
 rium.

QUOD DE SUPERIORIBUS QUERIMONIIS RE-IDIUM
 SEQUITUR.

65. Dum olim juxta quod superioris querimonie
 breviter ord. declarat, necessitate compulsus, utpote
 juxta sæculare conventu^b me in humili et angusto
 retrusissimæ ergastulo, in quo solus in tristibus tene-
 bris, penuriis coarctatus, velut jam in sepulchro
 angustiis mancipatus: cum [autem] hinc per supra-
 dicta serie fuissem productus, intuens huic Rufianen-
 sis locum monasterii a mundana conversatione re-
 motum, et velut Gallorum Alpium procerrimæ alti-
 tudinis montium ita esse circumseptum, ut non indi-
 geat parietis intrusionem. Penetrando autem advenien-
 tibus a contra habitabilem partem prædiorum, tan-
 tum una antiquitas manufacta patet trames, que
 excisis rupibus ita tenuem et angustum redit aggre-
 ris labyrinthum, in quo non nisi singulatim homines
 in timore periculi gradiuntur, quo hinc in vicino
 monasterii exemplo in una procerrima rupe sanctis-
 simi Fructuosi patuit oratorium. Qua excisa, ope
 Domini, sanctum ei constructum est templum: quod
 est positum habitationis hujus monasterii velut ter-
 minum et claustrum de ejus constructione; et hic
 juxta altare sanctorum apostolorum operatione, in
 superiore historia patet breviter comprehensum.

* Il est quemadmodum, vel sicut.

^b Misere depra ata seq.

66. Librorum vero volumina, tam quæ quotidiano
 officio, quam pro sanctarum festivitatum pro ordi-
 ne pertinet anniversario, vel etiam diversarum san-
 ctarum Scripturarum quod ad ædificationis profe-
 cijum atque industriæ documentum proficit animarum,
 utraque altariorum sanctorum, juvante Domino,
 plenarium adcelebravi compendium. Pro quibus ope-
 ribus et bonorum hominum occursionem, atque
 summæ charitatis dilectionem, hujus loci incolæ
 sumpserunt atrocissimum zeli et invidiæ laborem,
 atque publicas et clandestinas odibiles persecutio-
 nes, infandaque diabolicæ artis adhibuerunt apo-
 dixem, per quam præfati, atque eos qui publice
 sunt interfecti, cæteri qui remanebant conversi,
 nutata mente, turbati per diversas sunt terras
 dispersi. Animalia namque quos de... illi sancto
 altario coemeram, funditus sunt exterminata, ac,
 sicut ait Elias propheta: *Remansi ego solus*. Et:
Querunt animam meam, ut auferant eam. Ex quo-
 rum impiis-ima clanculæ susurrationis militia unus
 brutobardus atque ineptiæ socordis habigerus, no-
 mine Firminus, qui est ipsius morbidi gregis in rui-
 næ perditione præpositus, nuperrime [igitur] de-
 mentis vesanie frustratus, quod non habuit unde in-
 felicitati meæ crimen objiceret, pro sola bonorum
 Christianorum susceptione, charitate, et dilectione,
 me conatus est publica obtreptione derogare, di-
 cens, eo quod ante me fuissent duo presbyteri in hæc
 retrusione, qui vicinos, notos, et amicos recipie-
 bant intus in cellulæ que orticellæ, et de longe ven-
 nientes accipiebant per fenestram: quorum quasi
 meliorem conversationem mihi dolose invidens post
 vituperationis objectionem, ipsorum quippe retruse-
 rum primus diaboli persuasione, atque lasciviente
 voluptate devictus, et nequiter superatus discedens,
 ad sæculi est vanitatem regressus; ille enim alius ita
 permansit otiosus, ut nullum post mortem imitabilem
 superatitibus relinqueret opus. Hinc autem Jaco-
 bus apostolus prædicat, dicens: quia *Fides sine*
operibus mortua est. Ego vero inter hæc charitatis
 interioris et exterioris bifariam varietatem sancti apo-
 stoli Pauli semper observans, recordabor sententiam
 dicentis: *Omnibus omnia factus sum, ut omnes lucrifacerem*.
 Ad hoc autem de dogma Patrum pauca bre-
 viter adjiciam.

D 67. Beatus [autem] Arsenius cum ex genere cla-
 rissimo nobilis, et ex genti opulentia sublimatus de-
 geret in gloria, timore Domini correptus, dereliquit
 universa. Pauper et seminudus Scythicæ solitudinis
 ingressus est deserta, ibique se in exigua et arcta re-
 cludit claustra, in qua dum diutius permaneret, vir
 Dei Theophilus Alexandrinus archiepiscopus deside-
 rans eum videre, notuit illi dicens: Si venio ad te,
 aperies mihi, ut videam te? At ille respondit: Si ve-
 neris^c aperiam tibi. Nam si tibi, et omnibus. Cum-
 que hæc prima ejus conversione fierint, postmodum
 [vero] ita composuit vitæ suæ ordinem, ut ad eccle-

^c Deest non; infra quippe ait: *Episcopum suscipere fastidierat*.

siam in congregationem cum multitudine aliorum Patrum solita solemnitate procederet; et multos sibi occurrentes in charitate susciperet, in tantum, ut una religiosa nobilis matrona ejus desiderio commota navigans de Roma, cum per internuntios suggereret, ut eum videret, et ille non acquiesceret, illa [vero] confisa ait: Confido in Deum, quia videbo eum. Et sic constanter pergens jussu Domini reperit eum extra cellam; et procidens prostravit se ad pedes ejus, et tandiu jacuit, quousque ille elevaret eam, et ita factum est, ut qui ante episcopum suscipere fastidierat, postea per Domini voluntatem fidellem feminam, licet nolens, susciperet in charitate. Quoniam in futuro judicio non locum clausum, aut apertum, non monasterium, non villam, non vicum, non habitum, aut sexum, requiret Dominus, sed secundum proprium opus singulis retribuet.

DE NOVÆ VITÆ INSTITUTIONE.

Dilecte fili, dilige lacrymas: noli differre eas. Tantum promptus adesto lamentis quanto fuisti pronus ad culpam. Qualis tua fuerit ad peccatum intentio, talis ad poenitendum sit devotio. Sicut in profundum recesseras, ita revertere. Nulla res te de peccato securum faciat. Nulla te securitas vel deceptio blandiat. Incessanter in corde tuo spes et formido consistat, pariter spes, et metus, timor, et fiducia. Sic te spes indulgentiæ erigat, ut metus gehennæ semper affligat, et timor semper emendet. Timor Domini expellit peccatum, et perimit vitium. Ubi timor non est, ibi dissolutio vitæ. Valere te magis animo, quam corpore opto. Adversitas corporis remedium est animæ. Si prosperitas creverit, non extollaris; si calumnia contigerit, pusillanimus non exstes; probari te in prosperitate cognosce, non extolli, et bona, et mala, prout tibi eveniant, mente libera sustine. Si potes iram vitare, vel sustine, vel tempera. Disco mala tolerare, magis quam facere. Detrahentium errores dissimulando calca, contumelias detrahentium patientia supera: propera verbo aspero patientiæ scutum opponere: quamvis quisque irideat, quamvis quisque exasperet, quamvis insultet, quamvis injuriam faciat, quamvis afficiat contumeliis: tu tace, tu dissimula, tu non loquaris, tu exerce silentium; injuriæ non respondeas, convicium non retorqueas; disce a Christo modestiam, disce tole-

rantiam; injuriam passus pro nobis, reliquit exemplum nobis: nam palmis percussus, flagellis cæsus, sputis derisus, clavis confixus, spinis coronatus, cruce damnatus, semper tacuit. Magna virtus est, si non ædas, a quo læsus es; et magna gloria cui potuisti nocere, parcas. Maledicenti benedictionem oppone. Irascentem patientia declinare satage. Mala aliorum bono tuo supera: non enim habebis indulgentiam, nisi dederis, et si ille non supplicat, et si ille dimitti non postulat, tu relaxa ex corde, tu dimitte ex animo, ut Pater tuus qui in cælis et dimittat tibi, sicut tu dimittis debitoribus tuis, hoc est, tibi persequentibus, tibi maledicentibus, et tibi calumniantibus. Alienæ nequitie non serves dolorem. Invidia pestifero ardore bona composita devorat, B invidia animum velut tineam comedit: pectus urit, mentem afficit, cor hominis, quasi pestis, depascit: occurrat enim contra zelum bonitas, adversus invidiam charitas præparetur. Retine semper vinculum constantiæ. In omnibus actionibus tuis imitare bonos, æmulare sanctos, habeto ante oculos exempla sacerdotum; sint tibi documenta Patrum, disciplina incitamenta; nec favor te seducat, nec vituperantia frangat: qui laudem non appetit, nec contumeliam sentit. Quid enim prodest, dum malus es, bonus dicar's? Discerne te judicio tuo, non alieno; qualis haberi vis, talis esto. Professionem tuam non in habitu, sed in incessu demonstra. Sit in ingressu tuo simplicitas, in modo puritas, in gestu gravitas, et in incessu honestas appareat, nihilque levitatis: C gressus tui alterius oculos non offendant, nec des aliis locum de te detrahendi. Fuge improbos homines, et iniquos, maxime eos qui ad vitia proni sunt. Socios bonos tibi conjunge, quia si fueris socius bonæ conversationis, eris et virtutis. Respice sermones impudicos, sermo enim vanus vanæ conscientie indicium est. Mens hominis lingua panditur; et qualis sermo ostenditur, animus comprobatur: loquere non quodlibet, sed quod oportet. De malo alterius os tuum non coinquines: judicia tua, non aliena, attende. Quod ad te non pertinet, noli inquirere, nec quod inter se dicunt homines nunquam scire desideres. Quibus, adimpletisque legis verbis, vitam æternam assequeris.

VITA SANCTI FRUCTUOSI BRACARENSIS EPISCOPI.

(Ex Actis ordinis sancti Benedicti.)

MABILLONII OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. Sequens Vita S. Fructuosi regia ex stirpe editi, D abbas, monasteriorum ac monachorum plurimorum institutoris, deinumque episcopi Bracarensis, scripta est ab auctore gravi quidem ac subpari, at Latinitatis ignaro: qui quantum fidei narratione cognovit, pauca de S. Fructuosi principio ac fine vitæ perstrinxit, et sicuti in Præfatione proloquitur. Istam descriptionem S. Valerio abbati monasterii S. Petri de Nonibus tribuunt Sandovalius et Tamayus (Ad an. 685): tametsi inter hanc vitam et fragmentum

Sermonis ipsius sancti Valerii in Concordia Regul. cap. 5, § 7, relatum nonnulla videtur styli diversitas. Auctor in hoc opere testes adducit Fulgentii discipulos, Benenatum cap. 12, Julianum cap. 15, Casianum cap. 21, a quibus narrationis sue materiam accepit. Istam lucubrationem e membranis cænobii sancti Petri de Arlanza anno Christi 912 exaratis acceptam ediderunt Prudentius Sandovalius parte 1 Fundat. monast. Hispan., et Johannes Tamayus Salazar in Martyrol. Hispan. ad diem 16 Aprilis; sed re-